

ΕΡΕΥΝΑ: Ελλάδα και Πορτογαλία οι μοναδικές χώρες που δεν έχουν ειδική νομοθεσία για τη σεξουαλική παρενόχληση

Η κρυφή αμαρτία της παρενόχλησης

Της ANNAΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

«Άρχισε μ' ένα άγγιγμα στο στήθος και τα μάτια συνεχώς στραμμένα στο ντεκολτέ μου. Μια μέρα ήρθε προς το μέρος μου με πονηρές διαθέσεις. Έφυγα τρομοκρατημένη από το γραφείο του. Δεν ήξερα τι να κάνω. Φοβόμουν να το πω στον άνδρα μου και απέφευγα όσο γινόταν το αφεντικό μου. Η κατάσταση ήταν αφόρητη. Δεν μπορούσα να συγκεντρωθώ· ακόμη και η παραμικρή κίνησή του μ' έκανε να τινάζομαι. Τελικά, το είπα στον άνδρα μου· μ' ενθάρρυνε να κάνω καταγγελία και οι συνάδελφοί μου δέχτηκαν να έρθουν μάρτυρες μου. Το αφεντικό καταδικάστηκε σε 12 μήνες φυλακή και 30.000 φράγκα αποζημίωση».

Η υπόθεση αυτή, που έφτασε σε δικαστήριο της αλλοδαπής και το αφεντικό της υπαλλήλου ακόμη «το φυσά και δεν κρύνει», είναι ενδεικτική του τι συμβαίνει στους χώρους εργασίας και πώς αντιμετωπίζεται στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες.

«Λεπτή γραμμή»

Το τοπίο παραμένει ομιχλώδες στη χώρα μας, αφού η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο ανώδυνο φλερτ και τη σεξουαλική παρενόχληση συχνά είναι εξαιρετικά λεπτή.

Η Ελλάδα και η Πορτογαλία είναι οι μοναδικές χώρες, εξηγεί η Φωτεινή Σιάνου, αντιπρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής στη Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων, που δεν έχουν ειδική νομοθεσία για τη σεξουαλική παρενόχληση. Στην Ελλάδα υπάγεται μόνο στη γενική διάταξη περί προσβολής της προσωπικότητας και

σπανίως το θύμα έχει το θάρρος ή τη διάθεση να φτάσει την υπόθεση ως τις αίθουσες των δικαστηρίων.

Από την εμπειρία της στη Γραμματεία Γυναικών της ΓΣΕΕ, η Φ. Σιάνου, επισημαίνει ότι η οικογένεια δεν θέλει να πιεστεί, η κοινωνία χλευάζει το πρόβλημα και οι περισσότερες υποθέσεις δεν φτάνουν καν στα δικαστήρια. Κατά την περίοδο (1995-1999) που επιχείρησε ν' ανοίξει το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης στη ΓΣΕΕ, μόνο στα δικά της χέρια έφτασαν 20 καταγγελίες, ενώ στο δικαστήριο έφτασαν μόνο δύο.

«Αφ' ενός υπάρχει πρόβλημα με το νομικό πλαίσιο», υποστηρίζει η κ. Σιάνου «και αφ' ετέρου αποτελεί θέμα-ταμπού για την ελληνική κοινωνία. Όταν πρόκειται για νέα κοπέλα, συνήθως αναγκάζεται να παραιτηθεί από τη δουλειά της. Εάν αυτό συμβαίνει συχνά, τότε οι εργοδότες θεωρούν πως έχει κάποιο "κουσούρι". Τα συνδικάτα οφείλουν να παρεμβαίνουν δυναμικά και να μην το θεωρούν πρόβλημα εκτός πεδίου δράσης. Το πρόβλημα πρέπει να επιλύεται, όταν είναι στην αρχή, ώστε να μη χρειαστεί να παραιτηθεί μια εργαζόμενη ή να ενδώσει».

* Θυμάμαι μια κοπέλα, εξηγεί η κ. Σιάνου, η οποία ήρθε να καταγγείλει το περιστατικό και είχε την απεριόριστη στήριξη του συζύγου της. Ενώ υπήρχαν μάρτυρες και η υπόθεση ήταν πολύ καλά τεκμηριωμένη, υποστήκαμε αλλεπάλληλες μηνύσεις για συκοφαντική δυσφήμιση.

* Μια άλλη γυναίκα, χωρισμένη μ' ένα παιδί, η οποία ζούσε και εργαζόταν σε τουριστικό νησί, βρέθηκε σε δυσχερέστατη θέση, διότι δεν την έπαιρνε κανείς να ξαναδουλέψει.

* Κοπέλα εργαζόταν στον Στρατό και η υπόθεσή της έφτασε στο Στρατοδικείο, ο εισαγγελέας σηκώθηκε από την έδρα για να υποστηρίξει ότι είναι τιμή της που την κοίταξε ο ταγματάρχης, υποστηρίζει η κ. Σιάνου

* Άλλη, με διδακτορικό, η οποία είχε παιδί εκτός γάμου και εργαζόταν σε δημόσια επιχείρηση, αντιμετώπισε τεράστιο πρόβλημα με τον προϊστάμενό της, ο οποίος θεωρούσε ότι ήταν αδύνατον να μη συνάψει μαζί της σεξουαλικές επαφές.

* Η δικαίωση ήρθε στην περίπτωση μιας πανέμορφης κοπέλας με έντονη προσωπικότητα, που εργαζόταν σε μεγάλη επιχείρηση και παρενοχλούνταν σεξουαλικά από συνάδελφο, ιεραρχικά ανώτερο. Με συνδικαλιστική παρέμβαση ο διευθύνων σύμβουλος έδωσε λύση στο πρόβλημα, με εσωτερική μετάθεση του συναδέλφου της και με υποβιβασμό του.

Πέρα από τη ΓΣΕΕ, ελάχιστες καταγγελίες έχουν γίνει σε γυναικείες οργανώσεις. Τελευταίως, όπως μας ανέφερε φεμινίστρια, έχουν γίνει και καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση ανδρών από άνδρες.

Σύμφωνα, με έρευνα που έγινε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και τα στοιχεία παραθέτει η κοινωνιολόγος Ιωάννα Μαγγανάρα, μέλος του Δ.Σ. του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, στη μελέτη της «Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία. Η περίπτωση της Ελλάδας», σε δείγμα 1.518 εργαζομένων στην Αθήνα, το 60% των γυναικών που ρωτήθηκαν είχαν υποστεί, τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους, σεξουαλική παρενόχληση.

Πότε όμως συμβαίνει σεξουαλική παρενόχληση;

Κατά τη σύσταση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «σεξουαλική παρενόχληση σημαίνει ανεπιθύμητη συμπεριφορά σεξουαλικού χαρακτήρα ή άλλη συμπεριφορά που βασίζεται στη διαφορά φύλου, η οποία θίγει την αξιοπρέπεια αντρών και γυναικών στην εργασία και η οποία εκφράζεται με σωματική, λεκτική ή μη προσέγγιση».

Σεξουαλική παρενόχληση, εξηγεί η Δρ Κοινωνιολογίας Βάσω Πετούση, που διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, υφίσταται εφόσον υπάρχει διαφορά στη θέση ισχύος και ο «ισχυρός» εκμεταλλεύεται την ισχύ του για ν' αποκτήσει το αντικείμενο του πόθου του. Η ισχύς αυτή μπορεί να είναι ισχύς φύλου, επαγγελματική ή οικονομική και έχει συνήθως χαρακτήρα επανάληψης.

Όπως υποστηρίζει η κ. Πετούση, συνδέεται και με μια σειρά από στερεότυπα που ασπάζονται εν μέρει και τα δύο φύλα.

1. Ο μύθος του άντρα-κυνηγού.

2. Η γυναίκα, που οφείλει να «κόβει τον αέρα» στο ανεπιθύμητο φλερτ.

3. Η γυναίκα, που οφείλει να κρατά αποστάσεις, ακόμη κι αν έλκεται από έναν άντρα, προκειμένου να μη τη θεωρήσει «εύκολη».

«Και τα δύο φύλα, τονίζει η κ. Πετούση, είναι εγκλωβισμένα ως ένα βαθμό σε κοινωνικά στερεότυπα. Ο άντρας θεωρεί δικαίωμά του αλλά και υποχρέωσή του να παίζει τον ρόλο του κυνηγού και συχνά εγκλωβίζεται μέσα σ' αυτό το στερεότυπο. Νομίζει ότι επειδή είναι άντρας πρέπει να κυνηγά τις γυναίκες και θεωρεί υποχρέωση των γυναικών, "να του κόψουν το βήχα". Επιπλέον, επικρατεί η αντίληψη: "Δεν θα καταλάβει ότι τη θέλω, εάν δεν την κυνηγήσω"».

Η γυναίκα, πάλι, σημειώνει κ. Πετούση, αισθάνεται ενοχές, όταν ο άλλος δεν κατανοεί ότι ασκεί υπερβολική πίεση επάνω της. Φοβάται ότι, αν αντιδράσει θα εκτεθεί, θα γυρίσουν ακόμη και οι οικείοι της να της πουν «τ' 'θελες κι εσύ». Όπως συμβαίνει και στην περίπτωση του «βιασμού μεταξύ γνωστών», η γυναίκα αισθάνεται ενοχές, γιατί πιστεύει ότι δεν έπραξε κάτι σωστά: ότι έδωσε υπερβολικό θάρρος. Και η γυναίκα είναι αιχμάλωτη του μύθου του άντρα-κυνηγού, «πως καμιά γυναίκα δεν την πειράζουν, αν και εκείνη δεν το επιθυμεί».

Διακινδυνεύει να χάσει τη δουλειά της, τονίζει η κ. Πετούση, εφόσον τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλότερα για τις γυναίκες και να γελοιοποιηθεί, να κατηγορηθεί για υπερευαίσθησία ή ακόμη ότι προσπαθεί να καλυφθεί πίσω από τη σεξουαλική παρενόχληση, επειδή είναι ανίκανη στη δουλειά της. Εξ ου και τα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης να μη φτάνουν σχεδόν ποτέ στις αίθουσες των δικαστηρίων.

* Η έμμεση παρενόχληση, επισημαίνει σε πτυχιακή της εργασία για τη σεξουαλική παρενόχληση η Βάγια Τζήκα, περιλαμβάνει, έντονο κοίταγμα, σφυρίγματα, αστεϊάκια, πειράγματα για τις γυναίκες γενικότερα, έντυπα, πόστερ και ημερολόγια άσεμνου χαρακτήρα.

* Η άμεση, αφορά σε αγγίγματα, φιλία, σχόλια για το σώμα, εκβιασμούς για αρνητικές επιπτώσεις στην εργασία, πίεση για σεξουαλική επαφή.

Μεγαλύτερες πιθανότητες να υποστούν τέτοιες συμπεριφορές, υπογραμμίζει στη μελέτη της η κ. Μαγγανάρα, έχουν οι νεοεισερχόμενες στην αγορά εργασίας, αυτές που δεν έχουν μονιμότητα στην εργασία τους, όσες εργάζονται σε μη παραδοσιακά επαγγέλματα, οι νέες γυναίκες, οι χωρισμένες, οι ανάπηρες, οι γυναίκες από φυλετικές μειονότητες, οι λεσβίες και οι ομοφυλόφιλοι.

Τρία στάδια

Η σεξουαλική παρενόχληση δεν είναι κατ' ανάγκην μια άμεση και γρήγορη πρόταση ή βία από τον συνάδελφο ή τον προϊστάμενο, γράφει η κ. Τζήκα, αλλά μια διαδικασία που μπορεί να διαρκέσει ακόμη και μήνες. Συνήθως, χωρίζεται σε τρία στάδια:

1. Δημιουργείται μια φιλική σχέση ανάμεσα σ' έναν άντρα και μια γυναίκα και ο άντρας κάνει διαφορετικές προτάσεις. Ο άντρας επιχειρεί να δώσει αξία στη γυναίκα. Αναθέτει στο θύμα καλές υποθέσεις, επικαλείται τη συμβουλή του και μαθαίνει στη γυναίκα υπομονετικά ό,τι γνωρίζει για το επάγγελμα. Αυτή κολακεύεται, χαίρεται που κάποιος της δείχνει εμπιστοσύνη στον χώρο εργασίας και τις διαφορετικές προτάσεις του τις ερμηνεύει μάλλον ως ένα παιχνίδι από την πλευρά του άντρα.

2. Οι προτάσεις είναι απροκάλυπτες και έχουν καθαρά σεξουαλικό χαρακτήρα. Η φιλική σχέση μετατρέπεται σε ερωτική από την πλευρά του άντρα και εκφράζεται με φιλία, χειρονομίες, αγγίγματα, πόστερ, σόκιν αστεία, ζητεί απροκάλυπτα σεξουαλικές επαφές, πιέζει να βγουν ραντεβού. Η γυναίκα που δέχεται τη σεξουαλική παρενόχληση σε αυτήν τη φάση αισθάνεται ότι πρέπει ν' αλλάξει την εικόνα που είχε γι' αυτό το πρόσωπο, που αρχικά της φερόταν καλά και περιποιητικά και ν' αρχίσει να το βλέπει ως εχθρό της. Πολλές φορές η γυναίκα ανέχεται αυτήν την περίοδο και χάνει την αυτοεκτίμησή της. Αρχίζει να σιχαίνεται τον άντρα και να υποβιβάζει τον εαυτό της.

3. Στην τρίτη φάση, όταν η γυναίκα δεν έχει ενδώσει, ο άντρας αισθάνεται πως έχει απορριφθεί και, από τη σεξουαλική βία, προχωρεί σε μια καθαρά εχθρική σχέση. Την τιμωρεί και την κατατρέχει. Την κριτικάρει χωρίς λόγο, την κουτσομπολεύει στο δικό της περιβάλλον και σε άλλα πιο υψηλά κλιμάκια, αρνείται να της δώσει προαγωγή εφ' όσον τη δικαιούται κ.ά.

Οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι γυναίκες για τη σεξουαλική παρενόχληση, όπως γράφει η κ. Τζήκα, είναι της εθελουφλίας, της δήθεν άγνοιας και της έμμεσης αντίστασης. Η γυναίκα αρχίζει να περιορίζει τη δική της συμπεριφορά, αποφεύγει να μείνει μόνη με τον θύτη, ντύνεται με ριχτά ρούχα, ώστε να μην αισθάνεται ότι τον προκαλεί, νομίζοντας ότι φταίει αυτή.

Όπως έχει αποδειχθεί από έρευνες που έγιναν στο εξωτερικό, οι ψυχολογικές συνέπειες είναι καταστροφικές για το θύμα. Το άτομο που υφίσταται σεξουαλική παρενόχληση, κλαίει συχνά, σιχαίνεται το σώμα του, φοβάται για την παρουσία του θύτη, χάνει την επιθυμία για σεξ, είναι δύσκολο να συγκεντρωθεί, απομονώνεται κοινωνικά, δεν έχει διάθεση να εργαστεί και δηλώνει τακτικά ασθένεια, ενώ αρνείται να μιλήσει για τη δουλειά του. Είναι καχύποπτο στη συμπεριφορά του, έχει αϋπνίες και φοβάται για οποιοδήποτε άγγιγμα, ακόμη και για μια απλή χειραψία.

Το φλερτ

«Το φλερτ, σημειώνει η κ. Σιάνου, είναι καλό και θεμιτό, όταν το ενδιαφέρον είναι αμοιβαίο. Οι άνθρωποι μέσα στους χώρους εργασίας και φλερτάρουν και βγαίνουν μαζί έξω. Το πρόβλημα αρχίζει να δημιουργείται, όταν υπάρχει κατάχρηση εξουσίας».

«Χρειάζεται σεβασμός του ενός φύλου προς το άλλο και βέβαια θεσμική κατοχύρωση, συνηγορεί η κ. Πετούση. Δεν πρέπει να φτάσουμε σε κυνήγι μαγισσών ή να τρέμουμε ο ένας τον άλλον. Αν προχωρήσει μια σχέση σ' ένα γραφείο και εξελιχθεί σε ερωτική επειδή υπάρχει αμοιβαίο ενδιαφέρον, σαφώς είναι θεμιτή. Αλλά είναι πολύ διαφορετικό να δέχεται μια γυναίκα έντονη πίεση, ακόμη κι από έναν συνάδελφο, που έχει την ισχύ του φύλου και ν' αναγκάζεται να

αμύνεται συνεχώς στη δουλειά της, προκειμένου ν' αποκρούει τις επιθέσεις του, να αισθάνεται ψυχολογικά ράκος και να μην μπορεί ν' ανταποκριθεί στις εργασιακές της υποχρεώσεις».

Σε δύο νοσοκομεία

Σε έρευνα με θέμα: «Σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας», που διεξήγαγε η Βάγια Τζήκα σε δύο νοσοκομεία, στο Παίδων «Αγία Σοφία» και στο «Λαϊκό», μόνο μία νοσηλεύτρια δήλωσε ότι αναγκάστηκε στο παρελθόν να παραιτηθεί από προηγούμενη εργασία της λόγω της σεξουαλικής παρενόχλησης που υφίστατο από το αφεντικό της, η οποία αν και κοινοποίησε το γεγονός στην οικογένειά της, δεν ακολούθησε τη δικαστική οδό.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 19 Απριλίου ως τις 26 Μαΐου 1999 και πήραν μέρος 174 γυναίκες (106 νοσηλευτικό προσωπικό, 34 γιατροί και 34 παραϊατρικό προσωπικό) με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων από τυχαίο δείγμα πληθυσμού. Έγινε στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας της Βάγιας Τζήκα για το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικών και Ψυχολογίας (Πρόγραμμα Ψυχολογίας) του Πανεπιστημίου Αθηνών με επιβλέποντα καθηγητή τον Αριστοτέλη Κάντα.

Τα ευρήματα από την έρευνα της κ. Τζήκα αφορούσαν τα εξής:

* Καμία απ' όσες απάντησαν το ερωτηματολόγιο δεν πιάστηκε σε τέτοιο βαθμό στα δύο νοσοκομεία, που προαναφέραμε, ώστε ν' αφήσει τη δουλειά της και καμία δεν έφτασε στο κρεβάτι αυτού που την παρενοχλούσε σεξουαλικά άμεσα ή έμμεσα.

* Αστεϊσμούς και πειράγματα σεξουαλικού περιεχομένου ή υπονοούμενα ως μορφή έμμεσης σεξουαλικής παρενόχλησης δέχτηκε κατά καιρούς κυρίως το γυναικείο ιατρικό προσωπικό από άνδρες γιατρούς.

* Μόνο το 1,09% των γυναικών που ρωτήθηκαν έφτασαν στο σημείο να ζητήσουν εσωτερική μετάθεση εντός του νοσοκομείου, επειδή δέχτηκαν σεξουαλική παρενόχληση.

* Η σεξουαλική παρενόχληση αφορούσε κυρίως τις γυναίκες που ήταν χήρες ή διαζευγμένες (3,18%). Για τις ανύπαντρες γυναίκες το ποσοστό άγγιζε το 2,8%, ενώ μόλις 2,33% των παντρεμένων δήλωσαν ότι υφίστανται μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης.

* Νεαρές κοπέλες δήλωναν ότι θα σκέφτονταν την παραίτηση, εάν τα πράγματα προχωρούσαν πέραν των ορίων, ενώ οι γυναίκες σε μεγαλύτερες ηλικίες τόνιζαν ότι θα το αντιμετώπιζαν με συζήτηση με τον ενδιαφερόμενο, ώστε να αποφύγουν το ενδεχόμενο να χάσουν τη δουλειά τους ή να μετατεθούν.

Οι άντρες

Στο περιθώριο της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, άντρες γιατροί δήλωναν ότι τους παρενοχλούσε σεξουαλικά το παραϊατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, ενώ αρκετές γυναίκες αρνήθηκαν ακόμη και να πάρουν στα χέρια τους το ερωτηματολόγιο.

Στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας από τα Κέντρα Υποδοχής

Πρωταθλητές οι μορφωμένοι στις κακοποιήσεις γυναικών

Της ΜΑΙΡΗΣ ΠΙΝΗ

Ξεκίνησαν τη ζωή τους γεμάτες όνειρα. Ήθελαν να ερωτευτούν, να παντρευτούν, να αποκτήσουν παιδιά. Δυστυχώς, τα όνειρά τους έγιναν εφιάλτης. Εκείνες θύματα και ο άντρας, που διάλεξαν για σύντροφο ζωής, αιτία αυτού του εφιάλτη.

Η βία μέσα στην οικογένεια έχει καταστροφικές συνέπειες, τόσο στην ψυχική και σωματική υγεία της συζύγου όσο και στην ανάπτυξη των παιδιών που κακοποιούνται άμεσα ή έμμεσα.

Πρόσφατα, η Γενική Γραμματεία Ισότητας ζήτησε από το Κέντρο Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών Αθήνας να την ενημερώσει με στοιχεία για το τι συμβαίνει με τις οικογένειες αυτές.

Ήδη το Κέντρο της Αθήνας, αλλά και αυτό του Πειραιά, το οποίο λειτουργεί τους τελευταίους 17 μήνες, έχουν σταθεί δίπλα σε χιλιάδες τέτοιες γυναίκες και η πείρα που έχουν αποκτήσει σε τέτοιου είδους θέματα είναι σημαντική.

Τα στοιχεία που παρουσιάζει σήμερα η «Ε» προκύπτουν από στατιστική επεξεργασία τυχαίου δείγματος 100 γυναικών, που απευθύνθηκαν στο Κέντρο Αθηνών τον περασμένο χρόνο. Μπορεί βέβαια το δείγμα να είναι μικρό σε σχέση με τον αριθμό των περιστατικών, αλλά δυστυχώς δεν διαφέρει από τις άλλες περιπτώσεις.

Σημειώνουμε κατ' αρχάς πως οι σύζυγοι των γυναικών που τις κακοποιούν συστηματικά ανήκουν σε όλα τα μορφωτικά επίπεδα. Όπως φαίνεται από τους πίνακες, τα σκήπτρα στη σωματική κακοποίηση κρατούν οι απόφοιτοι τεχνολογικής εκπαίδευσης, σε ποσοστό που φτάνει το 100%, ενώ ακολουθούν αυτοί της πανεπιστημιακής (!), με ποσοστό 78,9%. Οι τελευταίοι έρχονται... πρώτοι και στη σωματική και τη σεξουαλική κακοποίηση με ποσοστό 15,8%.

Οι περισσότεροι άντρες που ασκούν βία στις συζύγους ή στις συντρόφους τους έχουν μια επιτηδευμένα άριστη συμπεριφορά προς τον έξω κόσμο, με αποτέλεσμα η γυναίκα- θύμα όταν αντιδρά να αντιμετωπίζει πολλές φορές τη δυσπιστία του κοινωνικού περίγυρου. Έτσι αποσιωπά η ίδια αυτό που της συμβαίνει.

Σύμφωνα με την έκθεση, η συμπεριφορά του δράστη αποδίδεται κατ' αρχήν σε κοινωνικά αίτια (πρότυπα πατριαρχικής δομής της οικογένειας, κατανομή του ρόλου των δύο φύλων, καθώς και της κοινωνίας στο φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας). Σε ελάχιστες περιπτώσεις «ένοχα» είναι ψυχοπαθολογικά αίτια (σύμπλεγμα κατωτερότητας, χαμηλής αυτοεκτίμησης, ανάγκη επίδειξης «ανδρισμού», τραυματικές εμπειρίες στην παιδική ηλικία από βίαιο πατέρα ή προβληματική σχέση με τη μητέρα).

Ψυχολογικός βιασμός

Τα θύματα πρώτα βιάζονται ψυχολογικά. Σχεδόν πάντα, στη συνέχεια, κακοποιούνται και σωματικά. Αυτό συμβαίνει κυρίως σε περιόδους που η γυναίκα είναι ευάλωτη συναισθηματικά (άνεργη, έγκυος, όταν πενθεί αγαπημένα της πρόσωπα). Η ψυχολογική κακοποίηση αρχίζει να ασκείται έμμεσα, σύμφωνα με τις μαρτυρίες. Άλλοτε ως μορφή ζηλοτυπίας, άλλοτε ως υποτιθέμενη υπερβολική αγάπη ή υπερβολική συναίσθηση ευθύνης (κυρίως στα ζευγάρια που είχαν συμβιώσει πάνω από δέκα έτη με το πρόσχημα ότι ο άντρας ήθελε η γυναίκα να μένει σπίτι ώστε να μεγαλώσει τα παιδιά).

Κατά κανόνα, ο δράστης έπειτα από κάθε επεισόδιο βίας ζητεί συγγνώμη και έπειτα από μια περίοδο ύφεσης επαναλαμβάνει τη βίαιη συμπεριφορά του. Καθώς τα χρόνια περνούν, αυξάνεται και η συχνότητα, αλλά και η σοβαρότητα των επεισοδίων βίας.

Στην έρευνα τα θύματα καλούνται να «βαθμολογήσουν» τους συντρόφους τους με βάση τη σοβαρότητα της κακοποίησης (κλίμακα ένα έως δέκα) σε σχέση με τη διάρκειά της. Όπως προκύπτει, η κακοποίηση γίνεται όλο και σοβαρότερη (κλίμακα 9-10), όταν διαρκεί από 21 χρόνια και πάνω, με ποσοστό 83,3%.

Οι γυναίκες τις περισσότερες φορές ζουν με τον ίδιο εφιάλτη περισσότερα από 21 χρόνια. Το ποσοστό αυτό φτάνει το 83,3%. Όσο για τους λόγους που συμβαίνει αυτό; Όπως φαίνεται και από τον πίνακα έχουν σχέση με την οικονομική εξάρτηση, τα παιδιά, τον κοινωνικό περίγυρο κ.ά.

Σε κάθε ηλικία οι λόγοι είναι διαφορετικοί. Συνοπτικά στις δεκαετίες 20-30 και 31-40 οι κυριότερες αιτίες διατήρησης της σχέσης έχουν να κάνουν με συναισθηματικούς λόγους (ποσοστό πάνω από 40%). Τις δεκαετίες 41-50, 51-60 και 61-70 οι βασικότερες αιτίες έχουν σχέση με τα παιδιά και τον κοινωνικό περίγυρο, ενώ, τέλος, από 71 ετών και πάνω υπερέχει όλων η οικονομική εξάρτηση (ποσοστό πάνω από 50%).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός που πολλές φορές αντιμετωπίζουν οι γυναίκες αυτές, η έλλειψη συμπαράστασης και ψυχολογικής στήριξης έχει και άλλες συνέπειες. Τα θύματα συχνά αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα, αλλά κάνουν και χρήση ουσιών (αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες) για να τα βγάλουν πέρα (βλ. πίνακα).

Στην έκθεση υπάρχει ειδικό κεφάλαιο για τα παιδιά. Από την κακοποίηση μέσα στην οικογένεια δεν μένουν ανέπαφα τα παιδιά. Βασανίζονται. Και στην περίπτωση αυτή κανένα ρόλο δεν παίζει το μορφωτικό επίπεδο.

Πρώτοι στην ψυχολογική κακοποίηση με ποσοστό 100% έρχονται οι απόφοιτοι πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Στη σωματική, αυτοί της τεχνολογικής εκπαίδευσης (38,5%). Τέλος, ένα 4,8% έχουν λάβει μόνο υποχρεωτική εκπαίδευση.

Η άσχημη κατάσταση που διαμορφώνεται μέσα στην οικογένεια επηρεάζει και τη σχέση μεταξύ μητέρας και παιδιών. Σύμφωνα με την έρευνα, η σχέση θύματος με τα παιδιά είναι κακή σε ποσοστό 41,9%, ενώ πολύ καλή μόνο 7%.

Συμπληρωματικά στα παραπάνω στοιχεία μπορούν να προστεθούν και εκείνα που συνέλεξε μέσα σ' ένα εξάμηνο -από τότε που ξεκίνησε η καμπάνια της Γενικής Γραμματείας Ισότητας με τίτλο «Σπάστε τη σιωπή»- το Περιφερειακό Κέντρο Ισότητας στην Κρήτη, με έδρα τα Χανιά.

Στο νομό Χανίων

Η υπεύθυνη του Κέντρου, Αμαλία Μπασιά, δηλώνει πως μόνο στο νομό Χανίων καταγράφηκαν σ' ένα εξάμηνο 90 περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Απ' αυτά τα 22 ήταν βαρύτατα.

Πολλά από τα θύματα κατέληξαν στο νοσοκομείο με κατάγματα. Η ίδια αναφέρει πως σε αρκετές περιπτώσεις οι αστυνομικές αρχές συστήνουν στις κακοποιημένες να αποφεύγουν τις καταγγελίες και τις μηνύσεις εις βάρος των συντρόφων τους. Τις προτρέπουν να ξεχνούν το συμβάν και να τους συγχωρούν.

Η στάση των κρατικών φορέων, αλλά και του συγγενικού-κοινωνικού περιγύρου (όπως προαναφέραμε) οδηγεί τις γυναίκες αυτές στην απόγνωση. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι τα κέντρα για τις κακοποιημένες γυναίκες είναι από τα ελάχιστα στηρίγματα που έχουν για να πάρουν κουράγιο. Σύμφωνα με την έρευνα, όλες οι ηλικιακές ομάδες -ποσοστό 100%- το πρώτο που ζητούν από τους ειδικούς είναι ψυχολογική υποστήριξη.

Ελευθεροτυπία 25/5/2003

Ενώ η Αμίνα Λαουάλ ετοιμάζεται για την έφεσή της, δεκάδες άτομα στον κόσμο περιμένουν τη θανάτωσή τους με λιθοβολισμό. Στο μεταξύ, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις εμφανίζονται προσεκτικές σε θέματα τακτικής που θα ακολουθήσουν ως την τελική κατάργηση της βαρβαρότητας.

Οι πέτρες του θανάτου

ΛΙΘΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΣΕ ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΙ: ΤΑΣΟΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΡΙΜΗΣ, ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΨΑΡΡΑ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΑΡΡΑΣ. [ΙΟΣ E-MAIL](mailto:IOS@E-MAIL)

Σε λίγες ημέρες, και συγκεκριμένα στις 3 Ιουνίου, δικάζεται από το Εφετείο της Σαρία στο κρατίδιο Κατσίνα της Νιγηρίας η έφεση της Αμίνα Λαουάλ, της τριαντάχρονης γυναίκας που καταδικάστηκε πέρσι τον Αύγουστο σε λιθοβολισμό επειδή κρίθηκε ένοχη μοιχείας («Ζίνα»), καθώς απέκτησε παιδί μετά το χωρισμό από το σύζυγό της.

Ο άνδρας που κατηγορήθηκε ως πατέρας του παιδιού αρνήθηκε ότι είχε σχέσεις μαζί της και απαλλάχθηκε, καθώς ο όρκος ενός άνδρα στο δικαστήριο αρκεί για να τον απαλλάξει από κάθε κατηγορία. Ο νόμος της Σαρία προβλέπει ότι για να τιμωρηθεί κάποιος για μοιχεία πρέπει να παρουσιαστούν στο δικαστήριο και να καταθέσουν «τέσσερις αξιόπιστοι αυτόπτες μάρτυρες της παράνομης ερωτικής πράξης».

Όπως είναι γνωστό, η ιστορία της Αμίνα Λαουάλ έκανε προ καιρού το γύρο του κόσμου, προκαλώντας ιδιαίτερη συγκίνηση, η οποία εκφράστηκε με την αποστολή εκατομμυρίων επιστολών διαμαρτυρίας προς τις νιγηριανές αρχές. Έτσι, καθώς η

ώρα της έφεσης πλησιάζει, η Διεθνής Επιτροπή κατά Λιθοβολισμού (International Committee Against Stoning), στην οποία συμμετέχουν οργανώσεις και άτομα που δραστηριοποιούνται προκειμένου να σταματήσει η αδιανόητη στις ημέρες μας πρακτική της εκτέλεσης ανθρώπων δια λιθοβολισμού, προγραμματίζει νέες κινητοποιήσεις με στόχο την άσκηση πίεσης στη νιγηριανή κυβέρνηση, αλλά και την ευαισθητοποίηση των ευρωπαϊκών θεσμών, ώστε να αθωωθεί η Αμίνα Λαουάλ και να καταργηθεί μια για πάντα η πρακτική του λιθοβολισμού.

Συγκεκριμένα, η Διεθνής Επιτροπή κατά του Λιθοβολισμού καλεί σε συγκεντρώσεις μπροστά στο Ευρωκοινοβούλιο και στις νιγηριανές πρεσβείες όλου του κόσμου την Τρίτη 27 Μαΐου και συγκεντρώσεις μπροστά στις νιγηριανές πρεσβείες αλλά και μπροστά στο δικαστήριο της Κασίνα την Τρίτη 3 Ιουνίου, ημέρα εκδίκασης της υπόθεσης.

*«Η Αμίνα Λαουάλ είναι μια νέα γυναίκα που καταδικάστηκε σε θάνατο δια λιθοβολισμού λόγω του ισλαμικού νόμου, επειδή δηλαδή είχε κάποια εξωσυζυγική σχέση», διαβάζουμε στη σχετική έκκληση με τίτλο «Βοηθήστε μας να σώσουμε την Αμίνα Λαουάλ» που κυκλοφόρησε στις 6 Μαΐου.

*«Η δίκη της έχει οριστεί για τις 3 Ιουνίου 2003 και το δικαστήριο θα αποφασίσει πότε θα εκτελεστεί η ποινή της. Χάρη στη διεθνή πίεση επιτύχαμε να ματαιώσουμε το λιθοβολισμό της Σαφιγιέ Χοσεϊνί στη Νιγηρία και να αναστείλουμε τις εκτελέσεις δια λιθοβολισμού στο Ιράν. Πρέπει ωστόσο να συνεχίσουμε τον αγώνα μας μέχρι την τελική κατάργηση του λιθοβολισμού και όλων των άλλων απάνθρωπων ισλαμικών ποινών. Η βάρβαρη πράξη του λιθοβολισμού δεν μπορεί να γίνεται ανεκτή στον 21ο αιώνα. Η Διεθνής Επιτροπή κατά του Λιθοβολισμού έχει αναλάβει την πρωτοβουλία για μια μαζική διαμαρτυρία κατά της καταδίκης της Αμίνα Λαουάλ και καλεί όλες τις γυναικείες οργανώσεις και τις οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων του κόσμου να συμμετάσχουν στις συγκεντρώσεις αυτές και να ενώσουν τις δυνάμεις τους ώστε να θέσουν ένα τέρμα στην πρακτική του λιθοβολισμού».

«Σταματήστε την καμπάνια»

Όσο όμως οικεία και αναμενόμενη κι αν ακούγεται η έκκληση της Διεθνούς Επιτροπής κατά του Λιθοβολισμού, τα πράγματα τη φορά αυτή δεν είναι τόσο απλά.

Στις 2 Μαΐου, τέσσερις μόλις ημέρες πριν από τη δημοσιοποίηση του καλέσματος της Διεθνούς Επιτροπής, η Αγίεσα Ιμάμ και η Σίντι Μένταρ-Γκουλντ, στελέχη και οι δύο της γυναικείας νιγηριανής οργάνωσης ΜΠΑΟΜΠΑΜΠΙ (ΒΑΟΒΑΒ) για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Γυναικών, υπέγραψαν μιαν άλλη έκκληση με τον εκ πρώτης όψεως αναπάντεχο τίτλο «Σας παρακαλούμε να σταματήσετε την καμπάνια αποστολής επιστολών διαμαρτυρίας για την Αμίνα Λαουάλ».

Αξίζει να σημειώσουμε ότι, όπως αυτοσυστήνεται, η ΜΠΑΟΜΠΑΜΠΙ είναι μια οργάνωση που αγωνίζεται για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών, των ανδρών και των παιδιών στο ισλαμικό, το εθιμικό και το κρατικό δίκαιο της Νιγηρίας, κυρίως όμως ασχολείται με άτομα που καταδικάστηκαν με τη νέα ποινική νομοθεσία της Σαρία, η οποία καθιερώθηκε σταδιακά σε ορισμένα (12 από τα 36) κρατίδια της Βόρειας Νιγηρίας τα τελευταία τρία χρόνια.

Εικόνες λιθοβολισμού στο Ιράν (1992), τη γνησιότητα των οποίων διέψευσε το ιρανικό καθεστώς.

Η ΜΠΑΟΜΠΑΜΠΙ υποστηρίζει ότι υπήρξε η πρώτη -και για αρκετούς μήνες η μοναδική- μη κυβερνητική οργάνωση της χώρας που διέθετε μέλη από τη μουσουλμανική κοινότητα πρόθυμα να τοποθετηθούν δημόσια κατά των οπισθοδρομικών εκδοχών του ισλαμικού νόμου και να αγωνιστούν για την ανατροπή της κυρίαρχης -«εξαιρετικά συντηρητικής»- αντίληψης για τα δικαιώματα των γυναικών που χαρακτηρίζει τόσο τους ισλαμικούς νόμους της Σαρία όσο και το εθιμικό αλλά και το επίσημο «κοσμικό» δίκαιο της χώρας.

Εκτός αυτού, η ΜΠΑΟΜΠΑΜΠΙ υπήρξε η πρώτη και για καιρό η μοναδική μη κυβερνητική οργάνωση που φρόντισε να ανακαλύψει τα θύματα αυτών των νόμων και να στηρίξει το δικαστικό τους αγώνα συλλέγοντας τα απαραίτητα χρήματα και συγκροτώντας μια επιτροπή εθελοντών και εθελοντριών εμπειρογνομόνων - υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικηγόρους και ειδικούς του ισλαμικού δικαίου- η οποία έχει αναλάβει την ευθύνη για τη χάραξη της στρατηγικής της οργάνωσης.

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, η ΜΠΑΟΜΠΑΜΠ επιλέγει να ζητήσει την άμεση αναστολή των διεθνών κινητοποιήσεων υπέρ της Αμίνα Λαουάλ. Οι λόγοι εξηγούνται αναλυτικά στο κείμενο της 2ας Μαΐου που προαναφέραμε και έχουν, κατά τη γνώμη μας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον: Πολλές από τις επιστολές διαμαρτυρίας που αποστέλλονται στις νιγηριανές αρχές περιέχουν και ανακυκλώνουν, κατά την ΜΠΑΟΜΠΑΜΠ, ανακρίβειες για το ιστορικό της υπόθεσης, οι οποίες, με δεδομένη την ασταθή εσωτερική πολιτική κατάσταση της χώρας, ενδέχεται να προκαλέσουν σοβαρή βλάβη τόσο στην Αμίνα Λαουάλ όσο και σε άλλες αντίστοιχες περιπτώσεις, λιγότερο γνωστές εκτός Νιγηρίας. (Ας σημειωθεί εδώ ότι στη Νιγηρία πραγματοποιήθηκαν τον περασμένο μήνα βουλευτικές και στη συνέχεια περιφερειακές και προεδρικές εκλογές, οι οποίες ανέδειξαν νικητή τον ήδη πρόεδρο Ολουσεγκούν Ομπάσαντζο. Οι εκλογές συνοδεύτηκαν από όξυνση της σχεδόν ενδημικής πολιτικής βίας, ενώ η αντιπολίτευση και οι παρατηρητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατήγγειλαν εκτεταμένη νοθεία. Με την καταπάτηση των ανθρωπίνων -και κυρίως των γυναικείων- δικαιωμάτων στη χώρα ασχολείται συστηματικά η Διεθνής Αμνηστία.) Στο κλίμα αυτό, οι λανθασμένες πληροφορίες για την εξέλιξη της δικαστικής μάχης της Αμίνα Λαουάλ μπορεί να αποδοθούν στους ακτιβιστές της Νιγηρίας, εκθέτοντάς τους σε σοβαρούς κινδύνους.

«Ανεπιθύμητη ανάμειξη»

Αντίθετα από ό,τι υποστηρίζεται από πολλές πλευρές, συνεχίζει η ανακοίνωση της ΜΠΑΟΜΠΑΜΠ, η Αμίνα Λαουάλ δεν καταδικάστηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο της Νιγηρίας. Σε πρώτο βαθμό καταδικάστηκε από περιφερειακό δικαστήριο του κρατιδίου Κατσίνα και τώρα επίκειται η έφεσή της στο Εφετείο της Σαρία της ίδιας περιοχής. Η εκδίκαση της έφεσης αναβλήθηκε αρκετές φορές έως ότου καθορίστηκε για τις 3 Ιουνίου. Σε περίπτωση που η έφεσή της απορριφθεί, η Αμίνα Λαουάλ έχει δύο ακόμη ευκαιρίες, τις οποίες οι δικηγόροι της έχουν σκοπό να εξαντλήσουν: το Ομοσπονδιακό Εφετείο της Σαρία και το Ανώτατο Δικαστήριο της Νιγηρίας.

«Με άλλα λόγια», υπογραμμίζουν οι υπεύθυνες της ΜΠΑΟΜΠΑΜΠ, «παρ' όλο που το άγχος της κυρίας Λαουάλ είναι προφανώς τρομακτικό, δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να εκτελεστεί άμεσα δια λιθοβολισμού. Αν υπάρχει κάποιος άμεσος κίνδυνος για τη σωματική της ακεραιότητα, καθώς και για τη σωματική ακεραιότητα άλλων που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, αυτός προέρχεται από ομάδες φανατικών, καθώς και από την πολιτική αντίδραση ορισμένων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τις διεθνείς καμπάνιες ως ανεπιθύμητη ανάμειξη στα εσωτερικά της χώρας».

Διαμαρτυρία κατά των λιθοβολισμών έξω από τη νιγηριανή πρεσβεία της Βαρσοβίας.

Το ότι μια διεθνής καμπάνια αποστολής επιστολών διαμαρτυρίας δεν είναι πάντοτε η πιο αποτελεσματική στρατηγική αποδείχθηκε κατά τη νιγηριανή οργάνωση στην υπόθεση της Μπαρίγια Μαγκάζου, μιας ανήλικης κοπέλας που καταδικάστηκε το 1999 σε μαστίγωση για ερωτική σχέση εκτός γάμου. Η κοπέλα είχε τη δυνατότητα έφεσης, η οποία θα εκδικαζόταν το 2001. Η ποινή της ωστόσο εκτελέστηκε παράτυπα, με εξαιρετική βιασύνη, προκειμένου ο κυβερνήτης του κρατιδίου Ζανφάρα να αποδείξει ότι δεν πτοείται από εσωτερικές ή διεθνείς πιέσεις και, κυρίως, από «τα γράμματα των άπιστων».

Ούτως ή άλλως, οι επιστολές διαμαρτυρίας αναπαράγουν συχνά, κατά τη νιγηριανή οργάνωση, αρνητικά στερεότυπα για τους ισλαμιστές και το Ισλάμ, υποδαυλίζοντας τα αισθήματα μίσους των εξτρεμιστών, τα οποία μπορεί να προξενήσουν μεγάλο κακό τόσο στα θύματα όσο και στους υπερασπιστές τους. Καθώς, λοιπόν, οι φανατικοί οπαδοί του πολιτικού Ισλάμ στη Νιγηρία προσπαθούν να πείσουν ότι και η παραμικρή κριτική υποκινείται από τους άπιστους εχθρούς, η ΜΠΑΟΜΠΑΜΠ επιλέγει την «εκ των έσω» υπονόμηση του συστήματος: η στρατηγική της συνίσταται στο να αντιληφθεί ο κόσμος -και συγκεκριμένα οι οικογένειες των θυμάτων- ότι είναι θεμιτή η προσφυγή σε ένα ανώτερο ισλαμικό δικαστήριο, με δυο λόγια ότι οι αποφάσεις των κατώτερων ισλαμικών δικαστηρίων μπορούν να αποδειχθούν άδικες. Έτσι, ενώ στην περίπτωση της Μπαρίγια Μαγκάζου δεν ήταν εύκολο να πειστούν η οικογένειά της και οι παράγοντες του χωριού της να της

επιτρέψουν να προσφύγει σε εφετείο, σήμερα οι αντιστάσεις των τοπικών κοινωνιών στις αποφάσεις των πρωτοβάθμιων ισλαμικών δικαστηρίων και στη βία των φανατικών εμφανίζονται αρκετά ενισχυμένες.

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, η εξωτερική βοήθεια οφείλει, κρατώντας χαμηλούς τόνους, να μην εξάπτει και άλλο τα ήδη οξυμένα πνεύματα και να περιορίζεται σε κινήσεις που βρίσκουν σύμφωνες τις νιγηριανές οργανώσεις ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Αυτές πάλι, από την πλευρά τους, αναλαμβάνουν την ενημέρωση των συμπατριωτών τους σχετικά με τα δικονομικά περιθώρια που τους προσφέρουν οι ισχύοντες νόμοι, ενώ αναθέτουν σε ειδικούς ισλαμολόγους νομικούς να αντικρούσουν τις εκάστοτε κατηγορίες, προτείνοντας στους δικαστές μια διαφορετική ανάγνωση του Κορανίου και των λοιπών ιερών κειμένων του Ισλάμ.

Απόλυτος σεβασμός στις επιλογές των άμεσα ενδιαφερομένων ή σταθερή προσήλωση σε κάποιες γενικές αρχές που δεν είναι δυνατόν να παρακάμπτονται στο όνομα εθνικών, θρησκευτικών ή πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων;

Το παμπάλαιο δίλημμα συνεχίζει να ταλαιπωρεί τις οργανώσεις ανθρώπινων δικαιωμάτων, οι οποίες το αντιμετωπίζουν συνήθως σιωπηλά και κατά περίπτωση, φροντίζοντας πάντως να προσφέρουν εγγυήσεις ότι η δράση τους δεν υπαγορεύεται από πολιτικές, οικονομικές ή όποιες άλλες σκοπιμότητες. Όπως και να έχει, τη φορά αυτή ένα αθέλητο απ' ό,τι φαίνεται λάθος υποχρέωσε τις εμπλεκόμενες οργανώσεις να εξηγήσουν με σαφήνεια τη στάση που θεωρούν ενδεδειγμένη ώστε η υπόθεση της Αμίνα Λαουάλ να έχει την επιθυμητή κατάληξη.

Διαμαρτυρία έξω από
κτίριο της Ε.Ε. στις
Βρυξέλλες.

Αρχές Μαΐου άρχισε να κυκλοφορεί μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου η πληροφορία ότι στις 3 Ιουνίου έχει προγραμματιστεί η εκτέλεση της Αμίνα Λαουάλ. Το μήνυμα ανέφερε ως πηγή δικτυακό τόπο του Ισπανικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας και καλούσε τους αποδέκτες του να υπογράψουν επιστολές διαμαρτυρίας προς τις νιγηριανές αρχές. Σύμφωνα με σχετικό δημοσίευμα της «Γκάρντιαν», μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα συγκεντρώθηκαν περισσότερες από πέντε εκατομμύρια υπογραφές (8/5).

Η Διεθνής Αμνηστία

Στις 6 Μαΐου, ωστόσο, η Διεθνής Αμνηστία εξέδιδε ανακοίνωση, στην οποία εξηγούσε ότι λανθασμένα αποδίδεται στο Ισπανικό Τμήμα της οργάνωσης η παραπλανητική είδηση, υπογραμμίζοντας ότι «η διάδοση ηλεκτρονικών μηνυμάτων με ανακριβείς πληροφορίες προκαλεί πολλά προβλήματα στις ομάδες που εργάζονται σκληρά για την υπεράσπιση της Αμίνα Λαουάλ και των γυναικείων δικαιωμάτων στη Νιγηρία». Και κατέληγε:

«Η Διεθνής Αμνηστία θα συνεχίσει να καλεί δημόσια την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Νιγηρίας να καταργήσει τη θανατική ποινή και να βελτιώσει τους νόμους που προβλέπουν σκληρές, απάνθρωπες και εξευτελιστικές ποινές σε όλα τα επίπεδα της νιγηριανής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένης και της Ποινικής Νομοθεσίας της Σαρία. Μολαταύτα, η οργάνωση δεν επιθυμεί να επέμβει στη διαδικασία της δίκης στην υπόθεση της Αμίνα Λαουάλ και δεν συνιστά τη διεξαγωγή μιας διεθνούς καμπάνιας για την περίπτωση αυτή στον παρόντα χρόνο».

Σαφής η θέση της Διεθνούς Αμνηστίας, έρχεται να επικυρώσει την έκκληση της νιγηριανής ΜΠΑΟΜΠΑΜΠ, με την οποία εξάλλου συνεργάζεται η διεθνής ανθρωπιστική οργάνωση, όπως προκύπτει και από κοινή τους ανακοίνωση κατά της επέκτασης των νόμων της Σαρία σε σειρά κρατιδίων της Βόρειας Νιγηρίας (25/3/2003). «Η περσινή καμπάνια μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου υπήρξε εξαιρετικά επιτυχής», δήλωνε προ ημερών υπεύθυνος Τύπου της Διεθνούς

Αμνηστίας. «Δεν υποστηρίζουμε ότι κάτι τέτοιο δεν είναι ποτέ σωστό, αλλά αυτή τη στιγμή η προτεραιότητά μας είναι να δουλέψουμε στο παρασκήνιο με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις της Νιγηρίας».

«Η λανθασμένη απόδοση του μηνύματος στη Διεθνή Αμνηστία υπήρξε πολύ ατυχής, γιατί θέτει σε δεινή θέση τις οργανώσεις με τις οποίες συνεργαζόμαστε στη Νιγηρία», εξηγεί από την πλευρά του ο Ενρίκε Ρεστόι, ειδικός σε θέματα Νιγηρίας. «Και το τελευταίο που επιθυμούμε αυτή τη στιγμή είναι να θέσουμε σε κίνδυνο τους ανθρώπους που εργάζονται επιτόπου». Πολλές φορές, μηνύματα αυτού του τύπου ταυτίζουν τη νομοθεσία με τη θρησκεία, με αποτέλεσμα ορισμένοι να θεωρούν ότι η Αμνηστία στρέφεται κατά του Ισλάμ, ξεκαθαρίζει ο εκπρόσωπος της οργάνωσης («Γκάρντιαν», 8/5).

Με την τοποθέτηση αυτή συμφωνεί και η ευρωβουλευτής Άννα Καραμάνου, πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου:

«Τον πρώτο λόγο πρέπει να έχουν οι γυναικείες οργανώσεις της Νιγηρίας», μας δήλωσε σε πρόσφατη επικοινωνία μας. «Παρακολουθούμε την υπόθεση και θα παρέμβουμε όταν και όπως κρίνουν οι γυναικείες οργανώσεις της χώρας».

«Μορατόριουμ»

Στο μεταξύ, μια θετική εξέλιξη σημειώθηκε στις αρχές του χρόνου στο Ιράν, τη χώρα η οποία επί σειρά ετών έχει τη θλιβερή πρωτιά στις εκτελέσεις, γυναικών κατά κύριο λόγο, με λιθοβολισμό: σύμφωνα με πληροφορία που δημοσιεύτηκε στον ιρανικό τύπο, το ιρανικό καθεστώς αποφάσισε να «παγάσει» τις εκτελέσεις δια λιθοβολισμού και ο επικεφαλής του δικαστικού σώματος ζήτησε από τους υφιστάμενούς του δικαστές να μην τιμωρούν πλέον τη μοιχεία με λιθοβολισμό. Την κατάργηση του λιθοβολισμού είχαν ζητήσει τον περασμένο Δεκέμβριο και οι 11 γυναίκες βουλευτές του ιρανικού Κοινοβουλίου, υποστηρίζοντας ότι οι λιθοβολισμοί βλάπτουν τη διεθνή εικόνα της χώρας και ζητώντας μια «λιγότερο σκληρή» τιμωρία της μοιχείας.

Η νομοθετική κατάργηση των εκτελέσεων δια λιθοβολισμού στο Ιράν αποτελεί πάγιο αίτημα ιρανικών και διεθνών οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίες διαμαρτύρονται ότι οι δυτικές κυβερνήσεις δεν πίεσαν ποτέ αρκετά το ιρανικό καθεστώς ώστε να το υποχρεώσουν να εγκαταλείψει την απάνθρωπη πρακτική. Σημειωτέον ότι ο λιθοβολισμός προβλέπεται ρητά στον Ποινικό Κώδικα της χώρας (Νόμος του Χοντούντ), ο οποίος στο άρθρο 83 διατάσσει εκατό μαστιγώσεις για τους άγαμους που έρχονται σε σεξουαλική επαφή, ενώ στο άρθρο 102 ορίζει ότι η τιμωρία των έγγαμων για μοιχεία είναι η θανάτωση δια λιθοβολισμού. Η ποινή αφορά και τα δύο φύλα, με τη διαφορά ότι την ώρα της εκτέλεσης ο άνδρας πρέπει να θάβεται μέχρι τη μέση στη γη, ενώ η γυναίκα μέχρι το λαιμό. Άλλο άρθρο (104) προνοεί για το μέγεθος που πρέπει να έχουν οι πέτρες που θα ριχτούν στους «ενόχους»: δεν πρέπει να είναι μεγάλες ώστε να προκαλέσουν άμεσο θάνατο, αλλά ούτε και μικρές ώστε να μην προκαλούν ιδιαίτερο πόνο.

Σύμφωνα με μαρτυρίες, αλλά και βιντεοταινίες από εκτελέσεις που διοχετεύτηκαν έξω από τα σύνορα της χώρας, οι μελλοθάνατοι τυλίγονται σε ένα άσπρο σάβανο προτού χωθούν στη γη, ενώ οι δικοί τους, ακόμη και τα παιδιά τους, υποχρεώνονται συχνά να παρακολουθήσουν από κοντά το μαρτύριο. Αν και κατά τις γραφές η ποινή χαρίζεται στο/ στη μελλοθάνατο/ η που θα καταφέρει να βγει από το χώμα την ώρα της εκτέλεσης, αναφέρονται περιπτώσεις κατά τις οποίες το άτομο που κατόρθωσε να διαφύγει συλλαμβάνεται και εκτελείται επιτόπου.

Η αγριότητα των σκηνών αυτών που κυκλοφόρησαν προ ετών στη Δύση υποχρέωσε κατά καιρούς τους ιρανούς αξιωματούχους να υποστηρίξουν στους ξένους συνομιλητές τους ότι οι λιθοβολισμοί αποτελούν τα τελευταία χρόνια περιθωριακή πρακτική που συναντάται πλέον μόνο σε απομακρυσμένα σημεία της χώρας.

Όπως και να έχει, η τιμωρία της «μοιχείας» με λιθοβολισμό φαίνεται πως συναντά όλο και μεγαλύτερες εσωτερικές και διεθνείς αντιδράσεις.

Η σχετικά πρόσφατη ματαίωση της εκτέλεσης τριών γυναικών -της Σαφιγιέ Χοσεϊνί στη Νιγηρία, της Ζαφαράν Μπιμπί στο Πακιστάν και της Αμπούκα στο Σουδάν-, καθώς και η απόφαση του ιρανικού καθεστώτος να αναγγείλει «μορατόριουμ» στους λιθοβολισμούς, αποτελούν ενδείξεις μιας σχετικής αναδίπλωσης των υποστηρικτών

της άτεγκτης εφαρμογής των νόμων της Σαρία. Είναι, ωστόσο, βέβαιο πως βρισκόμαστε ακόμη μακριά από την τελική λύση του προβλήματος: σε σαράντα υπολογίζονται αυτή τη στιγμή τα άτομα που περιμένουν τη θανάτωσή τους με λιθοβολισμό. Από τη σωτηρία τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η επιτυχία της πάλης κατά της σύγχρονης αυτής βαρβαρότητας.

Η δικαίωση της μπούρκας

Αφού τις «απελευθέρωσε», η Δύση έπαψε να ασχολείται με τις γυναίκες του Αφγανιστάν. Ποιος έχει πια όρεξη να αναρωτηθεί τι απέγιναν οι μπούρκες;

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥ ΕΙΝΑΙ ΟΙ: ΤΑΣΟΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΡΙΜΗΣ, ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΨΑΡΡΑ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΑΡΡΑΣ.

Τις γυναίκες χρησιμοποιεί και πάλι ο Τζορτζ Μπους προκειμένου να αντλήσει ένα ακόμη «επιχείρημα» για την επίθεση εναντίον του Ιράκ. «Πρέπει να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματα των γυναικών στη Μέση Ανατολή» υποστήριξε σε ομιλία του στα Ηνωμένα Έθνη, προειδοποιώντας τον Σαντάμ Χουσέιν ότι η Δύση δεν σκοπεύει να αδιαφορήσει για την τύχη των γυναικών της χώρας του.

Ουδεμία σημασία αν οι γυναίκες του Ιράκ αντιμετωπίζουν προβλήματα που δεν έχουν παρά μακρινή σχέση με τη «θεαματική» καταπίεση των γυναικών του Αφγανιστάν, που λειτούργησε ως βασικό άλλοθι για την εισβολή των Αμερικανών και των συμμάχων τους στη μακρινή χώρα. Ούτως ή άλλως, από το 19ο αιώνα, ο λόγος των αποικιοκρατών άντλησε πολύ συχνά τη νομιμοποίησή του από τη θέση των γυναικών στις χώρες που όφειλαν -και για το λόγο αυτόν- να «εκπολιτιστούν» το συντομότερο δυνατό, έστω και με την πειθώ των όπλων.

Στην περίπτωση ωστόσο, του Αφγανιστάν, η χρήση των γυναικών για τη δικαιολόγηση των πολιτικών και στρατιωτικών επιλογών του λεγόμενου δυτικού κόσμου ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Είναι προφανές ότι οι ακραίες μορφές της καταπίεσης των γυναικών την εποχή της τυραννίας των Ταλιμπάν βοήθησαν τους εισβολείς του Αφγανιστάν να εξασφαλίσουν τη συναίνεση ευρέων τμημάτων της διεθνούς «κοινής γνώμης» στις πολεμικές επιχειρήσεις τους. Μόνο που πολύ γρήγορα έμελλε να φανεί πόσο υποκριτικό υπήρξε το ενδιαφέρον για τις «αόρατες»

γυναίκες με την ολόσωμη καλύπτρα. Έφτασε μια απ' αυτές να ανασηκώσει την μπούρκα και να κοιτάξει το φακό με γυμνό το πρόσωπο για να θεωρηθεί το ζήτημα λήξαν: σε διάγγελμά της, η Λόρα Μπους έσπευδε την ίδια στιγμή να κηρύξει την «απελευθέρωση» των Αφγανών γυναικών «χάρη στις αμερικανικές στρατιωτικές επιτυχίες», ενώ έγκυρα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης δεν δίσταζαν να ενημερώσουν το κοινό τους ότι σε διάφορες περιοχές του Αφγανιστάν «οι γυναίκες ρίχνουν στην πυρά τις μπούρκες τους» (βλ. «Ιός» 24/11/2001).

Πιστεύαμε τότε πως οι γυναίκες της χώρας, μέσα από την απεικόνισή τους, θα συνέχιζαν ακόμη για πολύ να τροφοδοτούν τα ρεπορτάζ για την πορεία των εξελίξεων. «Βασικός νομιμοποιητικός μύθος της εκστρατείας των δυτικών δυνάμεων εναντίον της χώρας τους», σημειώναμε, «οι Αφγανές καλούνται σήμερα να προσφέρουν με τα ακάλυπτα πρόσωπά τους την απόδειξη για τις καλές προθέσεις των ξένων εισβολέων και τη σωστή επιλογή των εγχώριων συμμάχων τους» (στο ίδιο). Κάναμε λάθος. Οι γυναίκες του Αφγανιστάν εξαφανίστηκαν από τις τηλεοπτικές μας οθόνες με την ίδια ευκολία με την οποία τις κατέκλυσαν όταν χρειάστηκε να στηρίζουν, ερήμην τους, σχεδιασμούς που θα τις χρησιμοποιούσαν ως πρόσχημα. Ίσως γιατί, αν συνέχιζαν να εμφανίζονται, θα βλέπαμε ότι παραμένουν κρυμμένες κάτω από τη μισητή μπούρκα. Κι αν οι δημοσιογράφοι ενδιαφέρονταν ακόμη να τις ρωτήσουν γιατί, τότε θα μαθαίναμε ότι οι ελέω Μπους «απελευθερωμένες» γυναίκες του Αφγανιστάν συνεχίζουν να καλύπτονται από φόβο. Το φόβο που τους προκαλούν οι σημερινοί τους κυρίαρχοι, αυτοί που η Δύση έχρισε κατάλληλους να απαλλάξουν τη χώρα από τους Ταλιμπάν.

Ελπίδες και διαψεύσεις

Όταν πέρσι τέτοια εποχή το Φεμινιστικό Κέντρο υποδεχόταν στην Αθήνα τη Μάριαμ Ράουι, τη νεαρή εκπρόσωπο της RAWA (της Επαναστατικής Ένωσης Γυναικών του Αφγανιστάν), δεν ήταν λίγοι εκείνοι (και εκείνες) που αντιμετώπισαν με σκεπτικισμό τις θέσεις των Αφγανών φεμινιστριών, οι οποίες, εκτός όλων των άλλων, υπήρξαν και οι μόνες που είχαν τα κότσια να αντισταθούν στην απόλυτη τρομοκρατία των Ταλιμπάν. Ενοχλούσε, απ' ό,τι φάνηκε, η άποψη της RAWA ότι η Βόρεια Συμμαχία αποτελείται από τους ίδιους εκείνους πολέμαρχους που αιματοκύλησαν το Αφγανιστάν επί μία πενταετία πριν από την επικράτηση των Ταλιμπάν και, κυρίως, η βεβαιότητα της οργάνωσης ότι η θέση των γυναικών δεν

πρόκειται να βελτιωθεί όσο οι τύχες της χώρας θα βρίσκονται στα χέρια κάποιων φονταμενταλιστών.

Έτσι, η επίσημη επίσκεψη στην Αθήνα της γιατρού Σίμα Σαμάρ, υπουργού Γυναικείων Υποθέσεων και αντιπροέδρου της προσωρινής κυβέρνησης, έμελλε τον περασμένο Μάρτιο να εκληφθεί από αρκετές πλευρές ως μια θετική απάντηση στον δογματικό «αρνητισμό» της RAWA: δίχως να παραγνωρίζει τις δυσκολίες, η Αφγανή υπουργός παρουσίασε μια θετική εκδοχή των εξελίξεων στο Αφγανιστάν, δηλώνοντας την πίστη της στην πορεία εκδημοκρατισμού της χώρας και υποστηρίζοντας, όχι χωρίς αντιφάσεις, ότι με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Εθνών η θέση των γυναικών γνωρίζει ήδη αισθητή βελτίωση.

Ισμαήλ Χαν, ο διόκτης των γυναικών της Χεράτ (αριστερά). Απειρες παραμένουν οι γυναίκες που ζητιανεύουν στους δρόμους της Καμπούλ (κάτω δεξιά). Μάριαμ Σάκεμπαρ, πρώτη τηλεοπτική παρουσιάστρια μετά τους Ταλιμπάν (κάτω αριστερά).

Ένα χρόνο μετά, είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ότι η αισιοδοξία της Σίμα Σαμάρ υπήρξε αβάσιμη και ότι οι γυναίκες της RAWA είχαν μία ακόμη φορά δίκιο. Με τη διαφορά ότι, στο διάστημα αυτό, η ελλιπής πληροφόρηση -κοινώς η αδιαφορία- για τις γυναίκες του Αφγανιστάν θα δημιουργούσε την εσφαλμένη πεποίθηση ότι τα προβλήματα οδηγούνται προς τη λύση τους - κι αυτό επειδή οι Αφγανές έπαψαν να απασχολούν την καθημερινή τηλεοπτική ειδησεογραφία. Ενδεικτικό παράδειγμα η τύχη της ίδιας της τόσο δημοφιλούς στη Δύση Σίμα Σαμάρ, η οποία σύντομα θα δοκίμαζε στο πετσί της τα όρια του συστήματος που επέλεξε να στηρίξει.

Δεν είχε περάσει πολύς καιρός από τις δηλώσεις της στο δίκτυο ABC, σύμφωνα με τις οποίες οι γυναίκες του Αφγανιστάν γύρισαν στις δουλειές τους, ότι τα κορίτσια πηγαίνουν πια στο σχολείο και ότι οι Αφγανές θα συμμετάσχουν ισότιμα στην επιλογή των εκπροσώπων για τη Λόγια Ζίργκα, όταν η υπουργός, η οποία ανήκει στην εθνότητα των Χαζάρων, δέχθηκε μια σκληρή επίθεση από έντυπο του ισλαμικού κόμματος Ζαμιάτ-ε-Ισλαμί: το σχετικό δημοσίευμα υποστήριζε ότι η Σίμα Σαμάρ δήλωσε σε συνέντευξή της σε εφημερίδα του Καναδά ότι δεν πιστεύει στον ισλαμικό νόμο (τη σαρία). Παρά την άμεση διάψευση του άρθρου, η υπουργός εκλήθη στις 22 του περασμένου Ιουνίου να απολογηθεί σε δικαστήριο της Καμπούλ, το οποίο την απάλλαξε προσωρινά «λόγω έλλειψης επαρκών στοιχείων».

Το έναυσμα είχε δοθεί για να ξεκινήσει μια συντονισμένη εκστρατεία εναντίον της «αφγανικής θηλυκής εκδοχής του Σαλμάν Ρουσντί». Στο κλίμα αυτό, ο πρόεδρος Χαμίτ Καρζάι αποφάσισε τον περασμένο Ιούνιο να απομακρύνει την υπουργό από το πόστο της, ισχυριζόμενος στο CNN ότι «η Σίμα Σαμάρ επέλεξε να αφήσει το υπουργείο προκειμένου να αναλάβει την προεδρία της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου». Την ίδια ωστόσο στιγμή, η Σίμα Σαμάρ ομολογούσε στο Ασοσιέιτεντ Πρες ότι δεν μπορεί να συνεχίσει το έργο της επειδή φοβάται για τη ζωή της, καθώς έχει απέναντί της το πανίσχυρο ισλαμικό κόμμα. Αποκάλυπτε επίσης ότι έχει δεχθεί επανειλημμένα απειλές και ότι τον τελευταίο καιρό είχε υποχρεωθεί να εγκαταλείψει το σπίτι της και να καταφύγει στο γραφείο της, όπου αισθανόταν κάπως πιο ασφαλής. Οι επιθέσεις εναντίον της τέως υπουργού εντάθηκαν τις επόμενες ημέρες κατά τις συνεδριάσεις της Λόγια Ζίργκα (του ανώτατου συμβουλίου, το οποίο θα όριζε τη νέα μεταβατική κυβέρνηση), ενώ μεταξύ των εκπροσώπων κυκλοφόρησε ένα κείμενο που ζητούσε την παραδειγματική τιμωρία της για προδοσία του Ισλάμ. Διόλου τυχαία, η μεταβατική

κυβέρνηση, η οποία προέκυψε ύστερα από σκληρά παζάρια μεταξύ των πανίσχυρων πολέμαρχων που λυμαίνονται τις επαρχίες της χώρας, δεν περιλάμβανε πια υπουργείο Γυναικείων Υποθέσεων.

Ανασφάλεια και τρόμος

Το ίδιο διάστημα, η RAWA συνέχιζε με το γνώριμο πάθος της το έργο που είχε ξεκινήσει την εποχή της παντοδυναμίας των Ταλιμπάν, τόσο στο εσωτερικό του Αφγανιστάν όσο και στα στρατόπεδα προσφύγων του Πακιστάν: σχολεία για κορίτσια και αγόρια, ιατρεία και νοσοκομεία, διδασκαλία κάποιας τέχνης στις ανεπάγγελτες γυναίκες, κυρίως τις αμέτρητες χήρες των αλλεπάλληλων πολέμων, προσπάθεια βοήθειας των εξίσου πολλών γυναικών που βρήκαν στην πορνεία τη μοναδική διέξοδο επιβίωσης των ίδιων και των παιδιών τους κ.ο.κ.

Θα υπέθετε κανείς πως, στις νέες συνθήκες, οι γυναίκες της RAWA θα είχαν τη δυνατότητα να εγκαταλείψουν την παρανομία στην οποία τις είχαν καταδικάσει τόσο οι Ταλιμπάν όσο και οι προκάτοχοί τους μουτζαχεντίν. Όπως μας εξηγούν όμως οι ίδιες, το κλίμα απέχει ακόμη πολύ από το να θεωρηθεί ασφαλές για τις δραστηριότητές τους, αλλά και για τις σκληρά αντιφονταμενταλιστικές θέσεις τους. Κρατούν έτσι ακόμη τα ψευδώνυμα που χρησιμοποιούσαν την εποχή των Ταλιμπάν και με αυτά υπογράφουν άρθρα και συνεντεύξεις τους στα διεθνή μέσα ενημέρωσης.

«Η Δύση μπορεί να θεωρεί τη Βόρεια Συμμαχία καλύτερη από τους Ταλιμπάν, αλλά οι γυναίκες του Αφγανιστάν βλέπουν τα πράγματα διαφορετικά» σημείωνε η Μάριαμ Ράουι, η κοπέλα που γνωρίσαμε στην Αθήνα, σε κείμενό της στον «Γκάρντιαν» στις 7 του περασμένου Μαρτίου. «Στα 1992, όταν μέλη της Συμμαχίας μπήκαν στην Καμπούλ και σε άλλες μεγάλες πόλεις, ακολούθησε όργιο δολοφονιών, βιασμών, βασανιστηρίων και πλιάτσικου. Μόνο στην Καμπούλ σκότωσαν 50.000 ανθρώπους. Εμείς στη RAWA πιστεύουμε πως οι άνθρωποι αυτοί δεν άλλαξαν. Δεχόμαστε ήδη πολλές πληροφορίες για βιασμούς, απαγωγές και λεηλασίες σε ολόκληρη τη χώρα. Βιάστηκαν πολύ όσοι στη Δύση έσπευσαν να μιλήσουν για απελευθέρωση των γυναικών του Αφγανιστάν. Οι Αφγανές ζουν μέσα στο φόβο. Γι' αυτό και δεν έχουν βγάλει την μούρκα».

Καθώς η ενημέρωση που προέρχεται από τις γυναίκες της RAWA υπάρχει πάντοτε κίνδυνος να θεωρηθεί «υπερβολική» ή «ακραία», αξίζει να σημειωθεί ότι πανομοιότυπες πληροφορίες μετέδωσαν συχνά τη χρονιά που πέρασε τα υπεράνω υποψίας διεθνή πρακτορεία -αρκεί να είχε κανείς την υπομονή να τις αναζητήσει στα «ψιλά» της καθημερινής τους ειδησεογραφίας: δασκάλες που γίνονταν στόχος επίθεσης με οξύ, συλλήψεις γυναικών που θεωρήθηκαν ντυμένες απρεπώς, κάψιμο σχολείων και κυνήγι των μαθητριών, πλήρης διαχωρισμός των φύλων στο δημόσιο χώρο, φυλακές γεμάτες ανήλικα κορίτσια που αρνήθηκαν να παντρευτούν με το ζόρι ή που το έσκασαν από ένα σύζυγο που τα βασάνιζε συστηματικά. Πρόσφατα ακόμη, η Δύση μάθαινε ότι το ανώτατο δικαστήριο του Αφγανιστάν αποφάσισε την απόλυση της δικαστού Μαρζέγια Μπαζίλ, επειδή κατά τη συνάντησή της με το ζεύγος Μπους στην Ουάσιγκτον φωτογραφήθηκε με ακάλυπτο κεφάλι.

Ούτως ή άλλως, οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Αφγανιστάν ήρθαν, λίγο μόλις καιρό μετά την πτώση του καθεστώτος των Ταλιμπάν, να επιβεβαιώσουν τις εκτιμήσεις της RAWA. Χαρακτηριστική είναι από την άποψη αυτή η έκθεση του Παρατηρητηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 9 του περασμένου Μαΐου. Την εποχή εκείνη, την ώρα που ο δυτικός κόσμος πανηγύριζε την «απελευθέρωση» των γυναικών του Αφγανιστάν και τα δυτικά μέσα ενημέρωσης πρόβαλλαν διαρκώς τις ίδιες φωτογραφίες γυναικών με ακάλυπτο το κεφάλι, η έκθεση του Παρατηρητηρίου σημείωνε ότι τόσο στην Καμπούλ όσο και σε άλλες πόλεις οι Αφγανές αρνούνται να βγάλουν την μπούρκα, επειδή «φοβούνται τους άνδρες με τα όπλα».

Παρά τις όποιες βελτιώσεις στη ζωή τους (δυνατότητα να πηγαίνουν στο σχολείο, καλύτερη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, κάπως μεγαλύτερες πιθανότητες επαγγελματικής απασχόλησης), οι γυναίκες συνέχιζαν να αισθάνονται ευάλωτες στην ανδρική βία και για το λόγο αυτό προτιμούσαν να παραμένουν σιωπηλές και «αθέατες». Όταν μάλιστα ρωτήθηκαν σχετικά, όλες οι Αφγανές που πήραν μέρος στην έρευνα δήλωσαν ότι δεν θυμούνται καμιά περίοδο της ζωής τους που να μην αισθάνονταν φόβο. Τα δεδομένα αυτά συμπλήρωναν στοιχεία για αμέτρητα κρούσματα σεξουαλικής βίας και ομαδικών βιασμών στο Μαζάρ-ι-Σαρίφ, στο βόρειο τμήμα της χώρας.

Ταλιμπάν νέας κοπής

Μήπως, όμως, τα πράγματα βελτιώθηκαν από τότε και γι' αυτό δεν ασχολείται πια σχεδόν κανείς με τις γυναίκες του Αφγανιστάν; Είναι προφανές ότι η απόσυρση του ενδιαφέροντος των διεθνών μέσων ενημέρωσης από το Αφγανιστάν και η μετατόπισή του σε πιο «επίκαιρα» σημεία του πλανήτη καταδίκασαν στη λήθη ένα ζήτημα που πριν από λίγο μόλις καιρό λειτουργούσε ως άλλοθι για την πολεμική επιχείρηση της Δύσης κατά των Ταλιμπάν. Γιατί και πάλι δεν είναι μόνο η RAWA που επιμένει να μας ενημερώνει ότι η ζωή των γυναικών του Αφγανιστάν συνεχίζει να κυριαρχείται από την ανασφάλεια και το φόβο. Σε αντίστοιχα συμπεράσματα καταλήγουν και οι εκθέσεις των διεθνών ανθρωπιστικών οργανώσεων, μόνο που τώρα πια κανείς δεν προθυμοποιείται να τις ακούσει.

«Οι περισσότερες γυναίκες δεν νιώθουν ασφαλείς όταν βρίσκονται έξω από το σπίτι, παρά το γεγονός ότι η κυβέρνηση της Καμπούλ έχει άρει τους νομικούς περιορισμούς των κινήσεών τους» διαβάζουμε σε πρόσφατη ανακοίνωση σειράς μη κυβερνητικών οργανώσεων, μεταξύ των οποίων η Διεθνής Αμνηστία, η Παναφγανική

Η τέως υπουργός Σίμα Σαμάρ κατά την περσινή επίσκεψή της στην Ελλάδα. Τώρα, κατηγορείται για προδοσία.

Ένωση Γυναικών, ο Σύλλογος Αφγανών Γυναικών Δικαστών, ο Σύλλογος Αφγανών Γυναικών Δικηγόρων και Επαγγελματιών κ.ά. «Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν συχνά επιθέσεις σε δημόσιους χώρους, γεγονός που εμποδίζει την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, τις υπηρεσίες υγείας, τη δουλειά και τη διασκέδαση. Η οικιακή βία είναι ευρύτατα διαδεδομένη και δεν υπάρχουν δομές υποδοχής των κακοποιημένων γυναικών. Παρά την επίσημη απαγόρευση, γονείς παντρεύουν κοριτσάκια εννέα χρόνων χωρίς να φοβούνται ότι θα αντιμετωπίσουν αντίδραση από τις αρχές» (18/12/2002).

Περισσότερο λεπτομερειακή, η εκτενής έκθεση με τίτλο «Θέλουμε να ζήσουμε σαν ανθρώπινα όντα. Καταπίεση των γυναικών και των κοριτσιών στο Δυτικό Αφγανιστάν», που δόθηκε προ ημερών στη δημοσιότητα, μεταφέρει μια ζοφερή

εικόνα της καθημερινότητας που έχουν να αντιμετωπίσουν οι «απελευθερωμένες» γυναίκες της πολύπαθης χώρας. Βασισμένη σε στοιχεία που προέρχονται από επιτόπια έρευνα, καθώς και από 120 συνεντεύξεις με πολίτες, γυναίκες και άντρες, από την Καμπούλ και τη Χεράτ, η νέα αυτή έκθεση του Παρατηρητηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων υποστηρίζει ότι οι συνθήκες στις οποίες είναι καταδικασμένες να ζουν οι γυναίκες του Αφγανιστάν εμφανίζουν συνεχή επιδείνωση, η οποία κατά το δεύτερο μισό του 2002 έχει πάρει μορφές που θα επικροτούσαν και οι πιο φανατικοί οπαδοί των Ταλιμπάν.

Επικεντρωμένη κατά κύριο λόγο στην πόλη Χεράτ και την ομώνυμή της επαρχία, η έκθεση έρχεται να επιβεβαιώσει με τον πλέον επίσημο τρόπο τους φόβους που διατύπωσαν εγκαίρως οι γυναίκες της RAWA για το χαρακτήρα της αφγανικής «μεταπολίτευσης». Η «παλινόρθωση» του Ισμαήλ Χαν, ενός ισχυρού πολέμαρχου που αναδείχθηκε την εποχή των μουτζαχεντίν (1992-1995), σημαδεύει τη μετάβαση των πολιτών της Χεράτ, μιας πόλης με ιδιαίτερα φιλελεύθερη παράδοση, σε έναν τρόπο ζωής επώδυνο και για τα δύο φύλα, αλλά κυριολεκτικά αφόρητο για τις γυναίκες: Παρ' ότι έχει επιτραπεί η εκπαίδευση των κοριτσιών και παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες μπορούν πλέον να βγαίνουν από το σπίτι τους χωρίς τη συνοδεία ενός συγγενούς πρώτου βαθμού (μαχράμ) και να ασκούν ορισμένα επαγγέλματα, οι γυναίκες της Χεράτ βρίσκονται αντιμέτωπες με έναν αυστηρό κώδικα συμπεριφοράς, που ορίζει πώς πρέπει να κινούνται, σε ποιους δημόσιους χώρους έχουν δικαίωμα να βρεθούν, πότε, πώς και γιατί μπορούν να μιλήσουν σε έναν άντρα, πώς ακριβώς να ντυθούν κ.ο.κ.

Βασισμένος σε αλληπάλληλα διατάγματα του ίδιου του Ισμαήλ Χαν, ο κώδικας αυτός γίνεται όλο και πιο πολύπλοκος, προκειμένου να συρρικνώσει τα ελάχιστα περιθώρια ελευθερίας των γυναικών και να οδηγήσει στον απόλυτο διαχωρισμό των φύλων στους δημόσιους χώρους. Η τήρησή του έχει ανατεθεί στις αρμόδιες αστυνομικές υπηρεσίες αλλά και σε ομάδες επιλεγμένων αγοριών, που είναι εξουσιοδοτημένα να σταματούν τις γυναίκες στο δρόμο και, αν κρίνουν ότι κάτι δεν πάει καλά, να τις οδηγούν στο αστυνομικό τμήμα ή στο νοσοκομείο για γυναικολογικό έλεγχο (βλ. διπλανή στήλη). Αντίστοιχες έφοδοι πραγματοποιούνται και στην Καμπούλ, η οποία θεωρείται παράδεισος, όταν συγκρίνεται με ό,τι συμβαίνει στις επαρχίες. Έτσι, οι γυναίκες νιώθουν παγιδευμένες και ανήμπορες να

αμυνθούν, με αποτέλεσμα να βγαίνουν όλο και λιγότερο από το σπίτι τους, φροντίζοντας τότε να εμφανίζονται καλυμμένες από την κορυφή ως τα νύχια και να φορούν παπούτσια που δεν κάνουν τον παραμικρό θόρυβο. Πρόσφατα, το τηλεοπτικό δίκτυο της Χεράτ υποχρεώθηκε να σκεπάζει το πρόσωπο των γυναικών στα ξένα προγράμματα με μια λευκή ταινία. Στο κλίμα αυτό, οι πωλητές μπούρκας δηλώνουν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τις εξελίξεις: «Οι πωλήσεις πάνε μια χαρά» δήλωνε ένας από αυτούς σε εκπρόσωπο του Παρατηρητηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων τον περασμένο Σεπτέμβριο. «Πουλάμε περισσότερες μπούρκες από ό,τι στην αρχή της χρονιάς, και σαφώς περισσότερες απ' ό,τι τον καιρό των Ταλιμπάν. Τώρα, βλέπεις, οι γυναίκες βγαίνουν πιο πολύ έξω και χρειάζονται περισσότερες μπούρκες, κυρίως οι μαθήτριες».

Γυναίκες και ίσες ευκαιρίες

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΖΑΒΑΡΑ javara@enet.gr

Η Παγκόσμια Μέρα της Γυναίκας γιορτάστηκε και φέτος στις 8 Μαρτίου (εντάξει, στην Ελλάδα τα πράγματα ήταν ακόμη πιο πολύπλοκα γιατί ήταν η «άλλη μέρα» των εκλογών), αλλού περισσότερο κι αλλού λιγότερο ηχηρά, με του κόσμου τις αναστολές να μπερδεύονται με προβλήματα, αδικίες, δράματα αλλά και κινητοποιήσεις, πρωτοβουλίες, αλλαγές. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που συνεδρίασε την περασμένη εβδομάδα στο Στρασβούργο, αφιέρωσε την πρώτη μέρα της ολομέλειάς του στις Γυναίκες και, μεταξύ άλλων, συζητήθηκαν τρεις πολύ σημαντικές εκθέσεις: Το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ II, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και παιδιών (εισηγήτρια Λίζι Γκρένερ), η Έκθεση «Συμφιλίωση της Επαγγελματικής, Οικογενειακής και Ιδιωτικής Ζωής», με βάση την έρευνα για την οικογενειακή πολιτική των χωρών - μελών (εισηγήτρια Ρεγγίνα Μπάστος) και η έκθεση με τίτλο «Η Θέση των Γυναικών στις μειονοτικές ομάδες στην Ευρωπαϊκή Ένωση», που επικεντρώνεται κυρίως στις γυναίκες με αναπηρίες, τις μετανάστριες και τις τσιγγάνες (εισηγήτρια Έλενα Βαλεντσιάνο).

Η Ελληνίδα ευρωβουλευτής Άννα Καραμάνου, πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών, τόνισε στην εισήγησή της ότι «πλησιάζοντας τη συμπλήρωση 10ετίας από την Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ στο Πεκίνο, το 1995, όπου 180 κυβερνήσεις συμφώνησαν πάνω σε μια κοινή πλατφόρμα δράσης για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, διαπιστώνουμε ότι οι δεσμεύσεις εκείνες δεν πραγματοποιήθηκαν. Οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν το 70% των φτωχών του κόσμου, τα κορίτσια στην υποσαχάρια Αφρική κινδυνεύουν έξι φορές περισσότερο από τα αγόρια να προσβληθούν από τον ιό HIV, 4 εκατομμύρια γυναίκες και παιδιά είναι θύματα βίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Την ίδια στιγμή οι γυναίκες κατέχουν μόνο το 15,2% των κοινοβουλευτικών εδρών σε

παγκόσμια κλίμακα (στην Ελλάδα 8,6%). Γι' αυτό, στο πλαίσιο και των νέων προκλήσεων που δημιουργούνται από την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, χρειάζεται ν' ανανεώσουμε και να εντείνουμε τη δράση για τα δικαιώματα των γυναικών, με στόχο μια δημοκρατική και συμμετοχική παγκόσμια διακυβέρνηση, που θα διασφαλίζει δίκαιη κατανομή των πόρων του πλανήτη, ισότητα των φύλων και βιώσιμη ανάπτυξη για όλους».

Κι αν η κουβέντα μοιάζει λίγο υπερβολική σε μια εποχή που οι γυναίκες απολαμβάνουν στην καθημερινότητά τους πολλές από τις κατακτήσεις τους, η πραγματικότητα έχει πάντα κι ένα άσχημο πρόσωπο που δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί με αφορισμούς και υπεκφυγές. Έτσι, το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ II προβλέπει ότι, για να αντιμετωπιστεί η βία στη ρίζα της, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή όχι μόνο στα θύματα και τις ομάδες κινδύνου αλλά και στους δράστες. Είναι επίσης σημαντικό το γεγονός ότι το πρόγραμμα αποσκοπεί επίσης στην υποστήριξη και την ενθάρρυνση των μη κυβερνητικών οργανισμών και λοιπών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό.

Στο πλαίσιο της έκθεσης για συμφιλίωση της επαγγελματικής, οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενθαρρύνει τα κράτη - μέλη και τις υπό ένταξη χώρες να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο των πολιτικών τους στην οικογένεια (family mainstreaming), καλώντας τα ταυτόχρονα να διαχωρίσουν τις έννοιες της «ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές» και της «ενσωμάτωσης της οικογενειακής διάστασης σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές». Επίσης, καλεί τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. να ενισχύσουν τις δυνατότητες των υπαλλήλων τους για το συνδυασμό της επαγγελματικής, οικογενειακής και ιδιωτικής τους ζωής καθ' όλη τη διάρκεια του βίου τους μέσω καινοτόμων μοντέλων χρόνου εργασίας και οργάνωσης εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη ότι και τα δύο φύλα πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες και ευθύνες και ότι, ως ελάχιστη προσφορά, το κεκτημένο των κοινωνικών πολιτικών της Ένωσης πρέπει να αντικατοπτρίζεται πλήρως στις συνθήκες εργασίας όλου του προσωπικού της.

Όσον αφορά την έκθεση για την κατάσταση των γυναικών που προέρχονται από μειονοτικές ομάδες, είναι θεμελιώδους σημασίας η παρότρυνση προς τα κράτη - μέλη να προαγάγουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των γυναικών με αναπηρίες και να

προωθήσουν την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση σε κανονικό περιβάλλον, προκειμένου να επιτευχθεί η ουσιαστική ένταξή τους στην κοινωνία. Επίσης, υιοθετείται νομοθεσία και πρόγραμμα δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων όσον αφορά τις γυναίκες-μετανάστριες. Με ικανοποίηση όμως μπορεί να δει κανείς και την ενεργό υποστήριξη της Ε.Ε. στις προσπάθειες των δημόσιων αρχών αλλά και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της βελτίωσης του βαθμού ένταξης των πληθυσμών Ρομ και της κατάστασης των γυναικών Ρομ στα κράτη - μέλη, στις υπό ένταξη και στις υποψήφιες χώρες.

Είναι καλό να θεωρούμε δεδομένη την ισότητα των φύλων αλλά είναι και εξίσου καλό να αγωνιζόμαστε, καθένας με τα μέσα που διαθέτει, για την εφαρμογή μέτρων και πολιτικών που κάνουν πράξη την... κοινή λογική.

Η Φούλα που εκτόπισε την Μπάρμπι

Επιμέλεια: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΖΑΒΑΡΑ javara@enet.gr

Στη διάρκεια της τελευταίας χρονιάς, η Μπάρμπι έχει εξαφανιστεί από τις βιτρίνες των παιχνιδάδικων στις διάφορες πόλεις της Μέσης Ανατολής. Τη θέση της έχει πάρει η Φούλα, μια κούκλα με σκούρα χρώματα και «μουσουλμανικές αρχές», όπως θα επέβαλλε η πολιτικά ορθή προσέγγιση. Η δημοφιλής μουσουλμάνα κούκλα έχει τις ίδιες διαστάσεις με την Μπάρμπι, αλλά στο κατακόκκινο κουτί της εμφανίζεται καθώς πρέπει, με τη μακριά μαύρη αμπάγια και το κεφάλι της καλυμμένο με την παραδοσιακή μαντίλα. Πήρε το όνομά της από ένα είδος γιασεμιού, σαφώς δε και έχει εμμονή με τη μόδα. Κατ' επέκταση, κυκλοφορεί η πλούσια γκαρνταρόμπα της, που πωλείται ξεχωριστά. Για τις δημόσιες εμφανίσεις της μόνο είναι απαραίτητη η... στολή παραλλαγής.

Το σενάριο του λάιφ στάιλ της Φούλα είναι εξίσου προσεγμένο. Όταν λοιπόν «βγαίνει», φοράει απαραίτητως την αμπάγια και τη μαντίλα. Εντάξει, αυτό το εμπεδώσαμε. Όμως, επιπλέον η Φούλα δεν έχει σύντροφο. Σπουδάζει για να γίνει γιατρός ή δασκάλα. Μαγειρεύει, φτιάχνει γλυκά για τις φίλες της και προσεύχεται πέντε φορές την ημέρα. Είναι η ιδανική κόρη για κάθε μουσουλμάνο γονιό. Έτι περαιτέρω, πρεσβεύει με έναν απόλυτο τρόπο τις αξίες της οικογένειας και κερδίζει τη μία μετά την άλλη τις μάχες στον πόλεμο της κουλτούρας στη Μέση Ανατολή, αφού από τον Νοέμβριο του 2003, οπότε πρωτοκυκλοφόρησε, άφησε σιγά σιγά αλλά σταθερά την Μπάρμπι να φάει τη σκόνη της.

Σχεδιάστηκε στο NewBoy Design Studio, που έχει την έδρα του στη Συρία, και φέρνει μαζί της μια σειρά από προϊόντα για κοριτσάκια, σε μια ευρύτατη γκάμα, από δημητριακά για το πρωινό τους, μέχρι καραμέλες, σχολικά είδη ή και ποδήλατα.

Ρούχα με το λογότυπό της, συμπεριλαμβανομένης της μαντίλας, κυκλοφορούν επίσης σε όλες τις αραβικές χώρες. Τα κοριτσάκια όμως που δεν θέλουν κατ' ανάγκη να ντυθούν όπως αυτή, μπορούν να διαλέξουν κάποιο από τα αξεσουάρ της ως παιχνίδι, όπως, για παράδειγμα, ένα χαλάκι προσευχής (μινιατούρα ή σε κανονικές διαστάσεις), μια σχολική τσάντα ή μια καινούργια βαμβακερή αμπάγια για τις πιο ζεστές εποχές.

«Δεν σημαίνει ότι εμείς απλώς βάλαμε μαντίλα σε μια Μπάρμπι», εξηγεί ο διευθυντής μάρκετινγκ Φαουάζ Αμπιντίν, σύμφωνα με δημοσίευμα της ιταλικής εφημερίδας «Κοριέρε ντέλα Σέρα». «Εμείς λανσάραμε μια προσωπικότητα που έγινε σύμβολο. Οι διαφημιστικές μας εκστρατείες είναι γεμάτες θετικά μηνύματα. Η Φούλα είναι τίμια, αξιαγάπητη, στοργική, σέβεται τη μητέρα και τον πατέρα της. Δεν είχε ποτέ αρραβωνιαστικό, όπως η Μπάρμπι τον Κεν, αλλά σκεφτόμαστε να βγάλουμε μοντέλα με τη Φούλα Γιατρό ή τη Φούλα Δασκάλα, δύο επαγγέλματα με κύρος για μια γυναίκα».

Στις τηλεοπτικές διαφημίσεις το σλόγκαν είναι απλό και εύπεπτο: «Θα την έχω σύντομα κοντά μου και θα της εμπιστευόμαι τα μυστικά μου», γιατί η Φούλα είναι πάνω απ' όλα μια «καλή μουσουλμάνα».

Πάντως, δεν είναι η πρώτη απόπειρα να κυκλοφορήσει στην αγορά κούκλα ισλαμικής κουλτούρας. Η Mattel πουλάει μια Μαροκινή Μπάρμπι, με το όνομα Λειλά, που απεικονίζει μια μικρούλα μουσουλμάνα, σκλάβα σε μια Οθωμανική Αυλή. Στο Ιράν κυκλοφορεί η μαντιλοφορεμένη Σάρα. Μια εταιρεία του Μίσιγκαν έχει τη δική της κούκλα με μαντίλα, με το όνομα Ρατσάνε, για μουσουλμάνους καταναλωτές στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Βρετανία. Καμιά τους όμως δεν υπήρξε τόσο δημοφιλής όσο η Φούλα.

Υπεύθυνοι του μάρκετινγκ σε χώρες όπου κυκλοφορεί η Φούλα επιμένουν ότι αν είχε κυκλοφορήσει παλιότερα δεν θα έκανε τέτοια θραύση. Σήμερα όμως, περισσότερο από ποτέ, ο κόσμος που δεν έχει να πιστέψει σε τίποτα άλλο στρέφεται προς τη θρησκεία και τις παραδοσιακές αξίες.

Μάλιστα. Για τον έναν ή τον άλλο λόγο, η Φούλα σκεπάζει με τη μαύρη αμπάγια τα μοντελάκια της και απολαμβάνει τον θρίαμβό της έναντι της μεγάλης της ανταγωνίστριας Μπάρμπι.

**ΡΟΖΑ ΠΑΡΚΣ Έφυγε η «μητέρα» του κινήματος κατά των φυλετικών
διακρίσεων**

«Ορφανή» ισότητα

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Η Ρόζα Παρκς, αποκαλούμενη «μητέρα του κινήματος των ανθρώπινων δικαιωμάτων» πέθανε χθες σε ηλικία 92 ετών. Περίπου 50 χρόνια πριν η Παρκς έκανε μια απλή επιλογή και προκάλεσε επανάσταση.

Η άρνηση της μαύρης μοδίστρας να δώσει τη θέση της στο λεωφορείο σε έναν λευκό άνδρα, τη δεκαετία του 1950, αποτέλεσε την αφετηρία για την κατάργηση των νόμων περί φυλετικού διαχωρισμού στις ΗΠΑ. «Ήταν μία από τις σημαντικότερες γυναίκες του 20ού αιώνα» είπε για την Παρκς ο πρόεδρος Μπους, υπογραμμίζοντας ότι η στάση της και ο αγώνας της για τα πολιτικά δικαιώματα οδήγησε τις ΗΠΑ σε αλλαγές προς το καλύτερο.

«Αναπαράσταση», το 2001, της αρχής του μεγάλου «όχου» των μαύρων στις ΗΠΑ. Η Ρόζα Παρκς στο λεωφορείο, όπως τότε, το 1955, που αρνήθηκε να παραχωρήσει τη θέση της σ' έναν λευκό άνδρα και καταδικάστηκε σε φυλάκιση και 14 δολάρια πρόστιμο!

Το 1955 η Ρόζα Παρκς εργαζόταν στο Μοντγκόμερι της Αλαμπάμα, πόλη όπου ίσχυαν πολύ αυστηροί νόμοι για το διαχωρισμό των λευκών από τους μαύρους. Όταν η γυναίκα αρνήθηκε να σηκωθεί από τη θέση της στο λεωφορείο για να καθίσει ένας λευκός άνδρας, συνελήφθη, δικάστηκε, φυλακίστηκε και της επιβλήθηκε πρόστιμο 14 δολαρίων.

Ο άγνωστος αιδεσιμότατος

Οι μαύροι της Πολιτείας, με επικεφαλής τον άγνωστο, έως τότε, αιδεσιμότατο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, προχώρησαν σε μποϊκοτάρισμα των λεωφορείων που κράτησε 381 ημέρες και προκάλεσε αίσθηση σε όλη τη χώρα. Το 1956 η υπόθεση της Παρκς έφτασε μέχρι το Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο έκρινε πως ο διαχωρισμός στα λεωφορεία ήταν αντισυνταγματικός. Η Παρκς αναδείχτηκε σε σύμβολο του κινήματος για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σύντομα, όμως, έχασε τη δουλειά της και καθώς στην Αλαμπάμα δεχόταν απειλές για τη ζωή της, μετακόμισε στο Ντιτρόιτ όπου, από το 1965 μέχρι το 1988, εργάστηκε στο επιτελείο του Δημοκρατικού Τζον Κόνιερς, συνεχίζοντας τον αγώνα για τα πολιτικά δικαιώματα. «Με την απόφασή της να καθίσει στη θέση της όρθωσε το κίνημα των ανθρώπινων δικαιωμάτων και προώθησε τα δικαιώματα των μαύρων. Εάν δεν ήταν αυτή, δεν θα βρισκόμουν σήμερα σε αυτή τη θέση» δήλωσε ο μαύρος δήμαρχος του Ντιτρόιτ, Κουέιμ Κιλπάτρικ.

Το 1996 της απονεμήθηκε το Προεδρικό Μετάλλιο της Ελευθερίας και το 1999 η Παρκς τιμήθηκε με το Χρυσό Μετάλλιο του Κογκρέσου για τον αγώνα της κατά του ρατσισμού. Όπως ανέφερε ο δικηγόρος Γκρέγορι Ριντ, που την εκπροσωπούσε τα τελευταία 15 χρόνια, η Παρκς πέθανε ήρεμα στο σπίτι της από φυσικά αίτια.

Η Παρκς ήταν το κεντρικό πρόσωπο του ντοκιμαντέρ *Mighty Times: The Legacy of Rosa Parks*, που βρέθηκε το 2002 μεταξύ των υποψηφίων για ένα Όσκαρ στην κατηγορία των ντοκιμαντέρ μικρού μήκους.

(Ασ. Πρες, ΑΠΕ)

**Μια αναδρομή στην αληθινή ιαπωνική παράδοση πέρα από τα κινηματογραφικά
πλατό**

Οι αληθινές γκέισες

Της ΝΑΤΑΣΑΣ ΜΠΕΡΗ

Πρόσωπα λευκά, αγαλμάτινα, με κόκκινο κραγιόν στα χείλη. Βαριά, πολύχρωμα κιμονό, και βεντάλιες που με το άνοιγμά τους καθλώνουν τον παρατηρητή σε μια ατμόσφαιρα αυστηρά δραματική. Οι γκέισες, φιγούρες φτιαγμένες από συστατικά αθωότητας και ερωτισμού μαζί, γεννήθηκαν με την ευλογία της ομορφιάς και την κατάρα της σιωπής. Και, πάντως, όσο απίστευτο κι αν φαίνεται με τόση δημοσιότητα γύρω από το «Ημερολόγιο μιας γκέισας», που προβάλλεται αυτές τις μέρες, δεν γεννήθηκαν στο Χόλιγουντ...

Η μορφή τους εμφανίζεται πρώτη φορά στην Ιαπωνία στο μεταίχμιο του 16ου και του 17ου αιώνα όταν στις συνοικίες των πορνείων, εκεί όπου σύχναζαν οι πλούσιοι έμποροι, πέρα από τις πόρνες εργάζονταν και γυναίκες με μοναδικό τους ρόλο να ψυχαγωγούν τους άνδρες με χορό, μουσική και ποίηση και να σερβίρουν σάκε (το κλασικό αλκοολούχο ποτό των Ιαπώνων που παρασκευάζεται από ρύζι). Οι γυναίκες αυτές ονομάστηκαν «γκέισες» (gei = τέχνη, sha = άτομα), άτομα δηλαδή που υπηρετούν ή ασκούν τις τέχνες. Όρος που στη συνέχεια αποδόθηκε και σε άνδρες που με τις αστείες κινήσεις τους και τα τολμηρά ανέκδοτά τους διασκέδαζαν το κοινό («οτοκόνο γκέισες»).

Οι γκέισες έπρεπε να είναι μορφωμένες, με λεπτούς τρόπους και ευγένεια, να διαθέτουν χιούμορ, να γνωρίζουν μορφές τέχνης και να μην αποκαλύπτουν ποτέ τα

μυστικά τους. Έπρεπε να ξεχνούν πως κάτω από το κιμονό τους βρίσκεται μια γυναίκα ίδια με τις άλλες και να μη μοιράζονται ποτέ τα προβλήματα και τις ανησυχίες τους, παρά μόνο να ψυχαγωγούν το κοινό, με εξαγνισμένο τον ερωτισμό και οπωσδήποτε μη σαρκικό.

Για την εκπαίδευσή τους ο δρόμος περνούσε από τις συνοικίες της ηδονής: Από τη Σιμαμπάρα στο Κιότο, το Σινμασί στην Οζάκα μέχρι την πιο γνωστή Γιοσιουάρα στο Εντο (το παλιό Τόκιο). Πολλά κοριτσάκια, ακόμη και από την ηλικία των πέντε ετών, απορροφούνταν ή κατέληγαν εκεί (μεταξύ 1780-1790 και έπειτα από μια τρομακτική περίοδο φτώχειας και λιμού, πολλά κορίτσια από οικονομικά κατεστραμμένες οικογένειες οδηγήθηκαν εκεί) με σκοπό να μνηθούν στον κόσμο της γκέισας και να μάθουν μια τέχνη με σημαντικές απολαβές.

Στη συνοικία Γιοσιουάρα η μαθητεία ήταν γεμάτη από αδικίες, ταπεινώσεις και διακρίσεις. Αν κάποιο κορίτσι ήταν προικισμένο από τη φύση, θα είχε πρόσβαση στη γνώση και την πολυτέλεια, ενώ θα μάθαινε να τα βγάζει πέρα σε τιποτένιες δουλειές και εξευτελιστικές αγγαρείες, μεγαλώνοντας σε κάποιο σπίτι της αριστοκρατίας υπό τις διαταγές μιας εταίρας.

Τα όμορφα κορίτσια με κλίση στην τέχνη ακολουθούσαν έναν μεγάλο και επίπονο κύκλο εκπαίδευσης (τουλάχιστον πέντε χρόνια) για να γίνουν γκέισες, με γνώσεις πάνω στις τέχνες που κληροδότησε η αρχαία Ιαπωνία: Μουσική (να παίζουν σαμισέν, ένα είδος τρίχορδης κιθάρας), ικεμπάνα (η τέχνη της ανθοδεσίας), σανόγιου (η προγονική τελετουργία του τσαγιού), το παιχνίδι των αρωμάτων και φυσικά καλλιγραφία.

Μετά το τέλος της εκπαίδευσής τους και σε ηλικία πια 13-14 ετών, η καμούρο (όρος τον οποίο χρησιμοποιούσαν τα κορίτσια που υπηρετούσαν στην αυτοκρατορική αυλή) εισερχόταν στον κύκλο των εταίρων. Σιγά σιγά η μικρή καμούρο έπαιρνε ένα καινούριο όνομα (σίνσο) και καλούνταν πια να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις των πελατών της (χορευτικές ή θεατρικές παραστάσεις, τελετουργίες τσαγιού, δεξιότητες και περίπατοι, επαγγελματικά γεύματα και εγκαίνια εργοστασίων κ.λπ.) οι οποίοι προέρχονταν από την ελίτ, στην οποία δέσποζε η εξουσία και το χρήμα.

Φορώντας πολυτελή κιμονό, στολισμένη με τα ωραιότερα κοσμήματα, βαμμένη με τον παραδοσιακό τρόπο, με ξυρισμένα τα φρύδια και σχεδιασμένα με μολύβι και με τα μαλλιά δεμένα κότσο με φουρκέτες ή με την τοποθέτηση μιας περούκας, η γκέισα άγγιζε μια θεατρική τελειότητα. Κάτω από το πανάκριβο και μεταξωτό κιμονό της, ο αριθμός των μεσοφοριών που διακρίνονταν υποδήλωνε τον πλούτο και την κοινωνική τάξη και η όμπι, η υφασμάτινη ζώνη της που το στερέωνε θα υποδήλωνε, μεταγενέστερα, την αξία της ως εταίρας (γκέισας).

Εξαφανίζονται σιγά σιγά

Το 1900 περίπου, η συμπεριφορά των ανδρών προς τις γκέισες άλλαξε ριζικά. Αν και στην ιαπωνική κοινωνία η διάκρισή τους από τις πόρνες υπήρξε σαφής και ξεκάθαρη, οι γκέισες έπρεπε να έχουν πια τον πάτρωνά τους. Έναν πλούσιο, δηλαδή, επιχειρηματία ή έναν πολιτικό ο οποίος θα συντηρούσε και θα πλήρωνε για το ρουχισμό τους, αλλά θα ήταν και εκείνος που θα έσφιγγε με περισσότερη δύναμη την όμπι για να εφαρμόσει καλύτερα το κιμονό της, ακόμη και αν χρειαζόταν η γκέισα να χάσει την ισορροπία της κατά το βάδισμά της. Ακόμη και το δέσιμο της όμπι υποδήλωνε, πια, τη θέση της γκέισας: Αν ήταν πόρνη υποχρεωμένη να γδύνεται πολλές φορές τη μέρα, ένα απλό δέσιμο μπροστά ήταν αρκετό. Για τη διακεκριμένη γκέισα όμως απαιτείτο μια όμπι πολλών μέτρων δεμένη σοφά πίσω από την πλάτη από τα χέρια ενός ενδυματολόγου (οτοκόσου).

Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα το Γιοσιουάρα φιλοξένησε περισσότερες από 3.000 εταίρες. Με την επίσημη απαγόρευση της πορνείας στην Ιαπωνία, όμως, το 1957, ο αριθμός τους μειώθηκε δραματικά και το επάγγελμα τείνει πια προς εξαφάνιση. Σήμερα, στη συνοικία Γκιόν στο Κιότο που απέχει 500 χλμ. από το Τόκιο, βρίσκεται μια από τις πιο διάσημες σχολές για γκέισες. Το 1959 οι επαγγελματίες γκέισες ήταν 265, ενώ σήμερα είναι 91, σύμφωνα με την Ένωση των «Σπιτιών του Τσαγιού» της συνοικίας Γκιόν, και αυτές εκπαιδεύουν μόλις 52 νέες κοπέλες με τον παραδοσιακό τρόπο.

Οι σημερινές μάικο (μελλοντικές γκέισες), οι οποίες προσπαθούν να γίνουν γκέισες, το κάνουν μόνο από αγάπη για την παράδοση και ασκούν τις γνώσεις τους μόνο για κανέναν χρόνο...

Αϊριν Χαν

«Πρέπει να αλλάξουμε τον κόσμο»

συνέντευξη στην ΙΩΑΝΝΑ ΣΩΤΗΡΧΟΥ

Η οργάνωσή της έχει τολμήσει να τα βάλει με τους ισχυρούς του κόσμου, θίγοντας πρώτη ζητήματα που θα απέφευγαν- ίσως αυτά ακριβώς για τα οποία έπρεπε να ντρέπονται.

Έχει εγκαλέσει τις ΗΠΑ για τη λειτουργία του Γουαντάναμο, την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις μυστικές πτήσεις της CIA προς τόπους «εναλλακτικών» ανακρίσεων και το Ισραήλ για τις αναιτιολόγητες φυλακίσεις και τα εγκλήματα πολέμου στον Λίβανο.

*Τα περίπου δύο εκατομμύρια μέλη που έχει η οργάνωση σε περισσότερες από 100 χώρες είναι αυτά που κρατούν αναμμένη τη φλόγα στο συρματόφραχτο κερι που αποτελεί το

ΑΪΡΙΝ ΧΑΝ

σήμα της και η Αϊριν Χαν, η γενική γραμματέας της Διεθνούς Αμνηστίας, δεν είναι μόνον η πρώτη γυναίκα που ανέλαβε το τιμόνι της αλλά είναι επίσης μουσουλμάνα και Ασιάτισσα, από το Μπαγκλαντές. Τρεις ιδιότητες που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των διακρίσεων που γίνονται στον κόσμο. Η βράβειυσή της, την ερχόμενη εβδομάδα, από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών είναι η αφορμή για τη συζήτησή μας.

* Πώς κατάφερε μια γυναίκα από το Μπαγκλαντές να φτάσει ως εδώ;

- Ήταν δύσκολο, ιδιαίτερα την εποχή που μεγάλωνα, να σπουδάσει μια κοπέλα, γιατί ζούσα σε μια πολύ συντηρητική κοινωνία, αλλά η οικογένειά μου είχε άλλες αρχές και πίστευε ότι τα κορίτσια έχουν τις ίδιες ικανότητες με τα αγόρια. Αυτή η ενθάρρυνση με βοήθησε πολύ στη ζωή μου.

* Στα δεκατέσσερα χρόνια της γίνεται μάρτυρας ενός εμφυλίου πολέμου που σπαράζει τη χώρα της και οι γονείς της τη στέλνουν στη Β. Ιρλανδία προκειμένου να τελειώσει το σχολείο.

«Ήταν η ιστορία του τόπου μου, το πόσο υπέφερε ο κόσμος από τον πόλεμο, η παράδοση προσφοράς που είχα στην οικογένειά μου, με πατέρα γιατρό και παππού δικηγόρο, αλλά και η ευκαιρία που είχα να σπουδάσω που με έκαναν να συνειδητοποιήσω ότι υπάρχουν πολλά πράγματα που χρειάζεται να κάνουμε για να αλλάξουμε τον κόσμο, ότι έχει σημασία να αντιδρούμε και αποτέλεσμα το να είμαστε ενεργοί», μας λέει για τους παράγοντες που την ώθησαν να ασχοληθεί με τα ανθρώπινα δικαιώματα και να ακολουθήσει σπουδές δικαίου.

* Αν και μουσουλμάνα, δε φόρεσε ποτέ στη ζωή της μαντίλι:

«Είμαι η τρίτη γενιά γυναικών στην οικογένειά μου που αγωνίστηκαν για να μη το φοράνε. Παραξενεύομαι που το θέμα όμως έχει λάβει τέτοιες διαστάσεις σε ορισμένες χώρες στην Ευρώπη, γιατί πιστεύω ότι δεν είναι δουλειά του κράτους να σου λέει τι θα φοράς, καθώς αυτό είναι θέμα έκφρασης εφόσον είναι εγγυημένο ότι ζούμε σε μια ελεύθερη κοινωνία. Δεν νομίζω ότι οποιαδήποτε συμπεριφορά πρέπει να αποτρέπεται ή να υπαγορεύεται με τη βία ούτε από την οικογένεια και τις παραδόσεις ούτε από το κράτος...».

* Κι όμως πολλές παραβιάσεις στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η μεταχείριση των γυναικών, προέρχονται από ισλαμικά καθεστάτα...

- Σίγουρα, αλλά βέβαια τα περισσότερα από αυτά τα καθεστάτα είναι αυταρχικά και γενικά καταπιεστικά για τον λαό τους και το θέμα δεν είναι τόσο θρησκευτικό, καθώς υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες για τη σαρία (σ.σ.: τα δόγματα του ισλαμισμού), αλλά πολιτικό: με ποιον τρόπο κυβερνήσεις και αρχές εξασκούν

την εξουσία τους. Άλλωστε οι περισσότερες από αυτές τις χώρες έχουν υπογράψει τις περισσότερες από τις συμβάσεις για το σεβασμό και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οπότε είναι και θέμα του ΟΗΕ να πιέσει για την εφαρμογή τους. Από την άλλη μεριά, βρίσκω εξαιρετικά ενδιαφέρον το γεγονός ότι ποτέ δεν συζητείται ο

νόμος της σαρία όταν έρχεται η ώρα των διεθνών οικονομικών και εμπορικών συμφωνιών ανάμεσα στις δυτικές και στις ισλαμικές χώρες. Δεν γνωρίζω ούτε μία συναλλαγή να έχει αποφευχθεί επειδή υπάρχει η εφαρμογή του ισλαμικού νόμου, θέμα το οποίο προκύπτει μόνον όταν η συζήτηση γίνεται πολιτική και τότε θυμόμαστε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πιστεύω ότι υπάρχει μεγάλη υποκρισία γύρω από αυτό το θέμα, η οποία υπονομεύει την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διαιρεί τον κόσμο, καλλιεργώντας φόβο και μίσος: ισλαμοφοβία και ξενοφοβία από τη μία, και αντιαμερικανισμό και αντισημιτισμό από την άλλη.

* Ανέλαβε γενική γραμματέας στη Διεθνή Αμνηστία ένα μήνα πριν από τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου «που προήλθαν από τα σοβαρά προβλήματα σε άλλα μέρη του κόσμου και έκαναν ακόμη και τις ισχυρές χώρες να νιώσουν ευάλωτες, αλλάζοντας τον τρόπο που βλέπουμε τον κόσμο καθώς απέδειξαν ότι ζούμε σε έναν κόσμο όπου είμαστε εξαρτημένοι ο ένας από τον άλλο και ότι χρειάζεται η συνεργασία και η ευημερία όλων για να είμαστε ασφαλείς. Η στρατηγική ασφαλείας, όμως, που επιλέχθηκε χώρισε τον κόσμο σε «καλούς» και «κακούς», δημιούργησε περισσότερα προβλήματα και παραβιάσεις, παρά βοήθησε στην επίλυσή τους. Βάθυνε τις διαφορές, την ανασφάλεια και την κρίση στον κόσμο. Πιστεύω ότι αυτή η στρατηγική οφείλει να αλλάξει...»

* Όσο για τα μέτρα ασφαλείας που επιλέγονται στο όνομα του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας»;

- Χρειάζεται ελευθερία και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου για να οικοδομήσεις έναν κόσμο ευημερίας και ασφάλειας. Βέβαια, η ασφάλεια δεν είναι η ίδια για όλους: για μας μπορεί να σημαίνει ότι δεν υπάρχει βόμβα και δεν θα ανατιναχθεί το μέσο με το οποίο ταξιδεύουμε, ενώ ασφάλεια για κάποιους άλλους είναι το να έχουν μια δουλειά, να μπορούν να επιβιώσουν, να ξέρουν ότι θα έχουν να φάνε, ότι θα γεννήσουν τα παιδιά τους χωρίς να πεθάνουν. Οι «πελώριοι δολοφόνοι» για την Αφρική, λόγω χάρη, είναι οι θάνατοι γυναικών κατά τη γέννα και το AIDS. Η φτώχεια είναι το πιο επείγον θέμα κοινωνικής δικαιοσύνης που χρειάζεται να αντιμετωπιστεί, καθώς συντελεί στις μεγαλύτερες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και είναι το πιο σπουδαίο θέμα ασφαλείας στον πλανήτη αυτή τη στιγμή και οφείλουμε να διευρύνουμε την οπτική μας για την έννοια «ασφάλεια» και να την

κάνουμε πιο περιεκτική. Βρίσκω αντιφατικό στα μέτρα ασφαλείας που λαμβάνονται ότι θυμίζουν μέτρα αυταρχικών καθεστώτων: οι δικτατορίες- κι εσείς στην Ελλάδα έχετε σχετική πείρα- χρησιμοποιούν αυτήν τη ρητορική βλέποντας παντού εχθρούς που απειλούν τη δημόσια ασφάλεια και ότι για να αμυνθούν πρέπει να περιορίσουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματα των ανθρώπων. Φέτος δημοσιεύθηκε έρευνα που κάναμε για τις επιπτώσεις του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας», η οποία διαπιστώνει ότι χρησιμοποιώντας αυτόν τον ισχυρισμό πολλές κυβερνήσεις συνέβαλαν στη μεγάλη αύξηση των παραβιάσεων. Ενώ το πιο συγκλονιστικό ήταν ότι σε αυτήν την γενική εικόνα συμπεριλαμβάνονται και ευρωπαϊκές χώρες που ιστορικά και παραδοσιακά έχουν προωθήσει τον σεβασμό τους.

* Θα λογοδοτήσουν, πιστεύετε, οι υπεύθυνοι για τα εγκλήματα πολέμου στον Λίβανο;

-Υπάρχει η πρόταση να γίνει μια διεθνής διερευνητική επιτροπή για να διερευνήσει το μέγεθος των εγκλημάτων πολέμου, να συλλέξει στοιχεία για το τι ακριβώς έγινε και να αποδώσει ευθύνες, αλλά οι κυβερνήσεις Ισραήλ και Λιβάνου είναι μάλλον απρόθυμες να συνεργαστούν με μια τέτοια επιτροπή, ενώ ούτε και η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας έχει οποιαδήποτε σχετική αναφορά, οπότε δεν βλέπουμε να γίνονται και πολλά. Ωστόσο, εμείς υποστηρίζουμε με όλες μας τις δυνάμεις αυτήν την πρόταση, θεωρούμε πολύ σημαντικό και ηθικά δίκαιο να βρεθούν αποδείξεις για να προσαχθούν οι υπεύθυνοι και από τις δύο πλευρές για να σπάσει αυτός ο υποκριτικός κύκλος της ατιμωρησίας, αλλά φοβάμαι ότι υπάρχουν ελάχιστες πολιτικές προοπτικές για κάτι τέτοιο. Ελπίζουμε ότι η ελληνική κυβέρνηση ως μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας θα στηρίξει ένα τέτοιο αίτημα-θέμα που προτίθεμαι να θίξω κατά την επίσκεψή μου στη χώρα σας σε συναντήσεις μου με εκπροσώπους της.

Νέος νόμος για τη σεξουαλική παρενόχληση

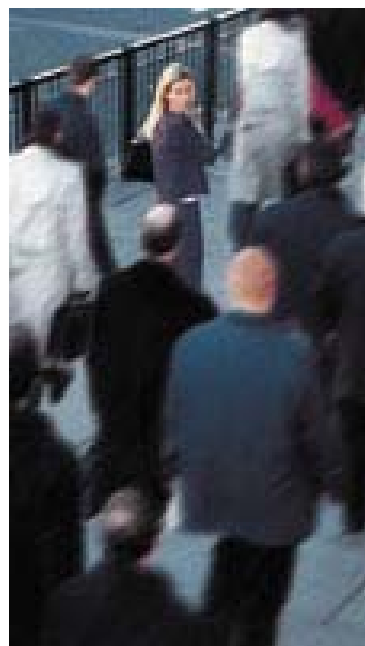
Φόβοι για «βιομηχανία αγωγών»

Της ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ

Χρόνια τώρα, από τότε που η «σεξουαλική παρενόχληση» έγινε γνωστή ως όρος, γιατί ως κοινωνικό φαινόμενο υπήρχε δεκαετίες πριν, οι γυναίκες -γιατί αυτές αφορούσε το θέμα περισσότερο- πάλευαν και διεκδικούσαν την ποινικοποίηση της πράξης. Αγωνίζονταν και απαιτούσαν να πάψει η παρενόχληση να είναι ταμπού για την ελληνική κοινωνία, το θύμα να προστατεύεται από τον νομοθέτη, ο θύτης να τιμωρείται και το σύνθημα «Γυναίκες, σπάστε τη σιωπή» να γίνει πράξη και στην Ελλάδα.

15 χρόνια μετά

Και είναι γεγονός ότι οι πιέσεις και οι κινητοποιήσεις του γυναικείου κινήματος, αλλά και άλλων προοδευτικών κινήματων, κατάφεραν κάτι που στην Αμερική και την Ευρώπη έχει γίνει από τις αρχές της δεκαετίας του '90. Ευαισθητοποίησαν νομοθέτη και κοινή γνώμη και με την ψήφιση του σχετικού νομοσχεδίου πριν από λίγες μέρες στη Βουλή, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, η έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο απέκτησε ποινική υπόσταση.

Κοινοτική οδηγία

Το νομοσχέδιο για την «εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση, στους όρους και τις συνθήκες εργασίας», που έφερε στη Βουλή το υπουργείο Απασχόλησης, ενσωματώνει στο εθνικό μας δίκαιο την κοινοτική οδηγία 73/2002. Με ειδική διάταξη ορίζεται νομοθετικά η έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης ως μορφή διάκρισης

στο χώρο εργασίας και προβλέπονται ποινές φυλάκισης από 6 μήνες έως 3 χρόνια, καθώς και χρηματική ποινή τουλάχιστον 1.000 ευρώ.

Διαφωνία

Η διάταξη περί σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί τελικά να πέρασε από τη Βουλή, αλλά εκπρόσωποι όλων των κομμάτων, ακόμα και της Ν.Δ., όπως και το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, εντόπισαν ασάφειες και αοριστίες στο νόμο, ενώ διαφώνησαν με το άρθρο 17, σύμφωνα με το οποίο ο καταγγελλόμενος για «σεξουαλική παρενόχληση» θα πρέπει ν' αποδείξει το μη βάσιμο των καταγγελιών. Εξέφρασαν μάλιστα τις ανησυχίες τους ότι κάτι τέτοιο καταργεί το τεκμήριο της αθωότητας του πολίτη και ότι υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να οδηγηθούμε σε μια «βιομηχανία αγωγών».

Επιφυλάξεις

Τις επιφυλάξεις τους διατύπωσαν και νομικοί κύκλοι, οι οποίοι προέβλεψαν τη δημιουργία σοβαρού προβλήματος στις εργασιακές σχέσεις. Υποστήριξαν μάλιστα ότι ο εθνικός νομοθέτης θα μπορούσε να ενσωματώσει την κοινοτική οδηγία, σύμφωνα με τις γενικές αρχές που διέπουν το δικαιοκώ μας σύστημα.

Ευχαριστημένες

Πιο αισιόδοξες εμφανίζονται οι γυναίκες, οι οποίες δηλώνουν ευχαριστημένες από την ψήφιση της σχετικής διάταξης και υποστηρίζουν ότι ίσως στην αρχή υπάρξει ένα πρόβλημα υπερβολής, όπως έγινε και σε άλλες χώρες, αλλά με την πάροδο του χρόνου το σύστημα θα ισορροπήσει και η κοινωνία μας θα συνειδητοποιήσει τη σοβαρότητα του θέματος, η οποία, όπως λένε, ακόμα χαμογελά με αυτό.

Δύο βουλευτές, που ήταν και εισηγητές κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στη Βουλή, ο Αντώνης Φούσας από τη Ν.Δ. και η Άννα Διαμαντοπούλου από το ΠΑΣΟΚ, η γενική γραμματέας Ισότητας Ευγενία Τσουμάνη και ο καθηγητής Ποινικού Δικαίου Ηλίας Αναγνωστόπουλος μιλούν στην «Ε» για το θέμα αυτό.

Ο νέος νόμος για την ενδοοικογενειακή βία

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΣΟΥΜΑΝΗ***

Η ψήφιση στη Βουλή του νομοσχεδίου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, που ολοκληρώθηκε αυτές τις μέρες, αποτελεί ένα σημαντικό πολιτικό και κοινωνικό βήμα για τη χώρα μας. Η συμβολή της Γενικής Γραμματείας Ισότητας σε όλα τα στάδια υπήρξε συνεχής και ουσιαστική.

Ο νόμος αυτός έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό νομικό κενό, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση ενός ανησυχητικού κοινωνικού φαινομένου που πλήττει κυρίως γυναίκες και ανήλικα παιδιά.

*Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, η ενδοοικογενειακή βία αντιμετωπίζεται ως μορφή διάκρισης λόγω φύλου και συνιστά αφ' ενός παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, αφ' ετέρου άνιση μεταχείριση εις βάρος τους. Με το νόμο αυτό η χώρα μας ευθυγραμμίζεται με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε., η πλειονότητα των οποίων διαθέτει ειδική νομοθεσία εδώ και χρόνια, και απαντά στις συστάσεις διεθνών οργανισμών για άμεση προώθηση σχετικού νομοθετικού πλαισίου.

*Ορθά το νομοσχέδιο θεσπίζει βαρύτερες ποινές για πράξεις που ήδη τιμωρεί ο ποινικός κώδικας, όταν αυτές τελούνται στο οικογενειακό περιβάλλον, αλλά και στη μόνιμη συντροφική σχέση. Η άσκηση βίας εις βάρος ιδίως συζύγων και παιδιών είναι ιδιαίτερα απαξιώτικη πράξη γιατί πηγάζει από κοινωνικές προκαταλήψεις που συνδέονται με σχέσεις εξουσίας και κατανομής ρόλων μεταξύ φύλων και εις βάρος των αδυνάτων μελών της οικογένειας.

*Η εισαγωγή του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης αποτελεί σημαντική καινοτομία, ενώ έχει αποτελέσει και αντικείμενο πολλών συζητήσεων και

αμφισβητήσεων. Ενεργοποιείται μόνο εάν υπάρχει ελεύθερη βούληση των ενδιαφερομένων και ενδεχόμενη άρνηση του θύματος ή αποτυχία της διαδικασίας δεν επιφέρει για το θύμα καμία αρνητική συνέπεια.

Πρόκειται για θεσμοθέτηση μιας πρακτικής που εφαρμόζεται ήδη επιτυχημένα σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, η οποία συναντάται ήδη στην πράξη -πλην όμως άτυπα- ιδίως σε εξ αμελείας σωματικές βλάβες και σε εγκλήματα κατά της τιμής. Η διαμεσολάβηση εισάγει το διάλογο στην ποινική δικαιοσύνη και εμπλουτίζει το σύστημα, που εφεξής παύει να είναι μόνον τιμωρητικό.

*Άλλωστε αποκλειστικά και μόνο η τιμωρία του δράστη με αυστηρές κυρώσεις δεν θεραπεύει πάντα το πρόβλημα. Αντίθετα, σύμφωνα με πολλές έρευνες, αναφέρεται ότι δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι δράστες βοηθήθηκαν από θεραπευτικά προγράμματα και σταμάτησαν τον φαύλο κύκλο της βίας. Εξάλλου, και μόνη η συμμετοχή του δράστη σε διαδικασίες θεραπείας δείχνει ότι η συμπεριφορά του αντιμετωπίζεται από την κοινωνία ως νοσηρή και όχι ως αποδεκτή.

*Ως πολιτεία έχουμε συνείδηση ότι ο αγώνας κατά της ενδοοικογενειακής βίας δεν εξαντλείται σε νομοθετικά μέτρα, αλλά απαιτεί την υποστήριξη των θυμάτων καθώς και την πρόληψη του φαινομένου. Γι' αυτό ενεργοποιούνται και ενισχύονται δομές συμβουλευτικής που παρέχουν ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη.

*Πιστεύουμε βαθιά ότι το νέο θεσμικό πλαίσιο θα λειτουργήσει παιδευτικά και προληπτικά δίνοντας νέα μηνύματα στο περιβάλλον. Αποτελεί σημαντική παρέμβαση σε μια παθογένεια της κοινωνίας μας και απαιτεί τη στήριξη όλων των πολιτικών δυνάμεων της χώρας αλλά και της κοινωνίας των πολιτών. Γιατί το πρόβλημα ξεκινά από την οικογένεια, προσβάλλει τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, κυρίως των γυναικών, επεκτείνεται όμως άμεσα στην κοινωνία και διαβρώνει τους θεσμούς της.

Είναι πρόβλημα όλων μας.

*Η ΕΥΓΕΝΙΑ ΤΣΟΥΜΑΝΗ είναι γενική γραμματέας Ισότητας.

Μπλόκο στο τράφικινγκ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΑΡΝΕΛΛΟΥ

Στην τελική ευθεία επεξεργασίας ενός φιλόδοξου σχεδίου με στόχο τη συντονισμένη αντιμετώπιση της διακίνησης γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση μπαίνουν οι υπηρεσίες της αστυνομίας.

Στις αρχές Δεκεμβρίου έχει προγραμματιστεί επίσημη παρουσίαση του σχεδίου ενώπιον του προέδρου της αρμόδιας Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Φρατίνι, και εκπροσώπων της Φιλανδίας και της Γερμανίας, που παραλαμβάνει την ευρωπαϊκή προεδρία.

* Ο σχεδιασμός φέρει την κωδική ονομασία «Ιλάειρα», που -σύμφωνα με τη μυθολογία- απήχθη από τους Διόσκουρους Κάστορα και Πολυδεύκη. Και μπορεί η βασιλοπούλα της Μεσσηνίας να μην έχει καμία σχέση με τα σύγχρονα σκλαβοπάζαρα των Βαλκανίων και της ανατολικής Ευρώπης, αλλά οι εμπνευστές του σχεδίου ήθελαν να δώσουν έναν συμβολισμό και να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των Δυτικοευρωπαίων, που γοητεύονται από την ελληνική μυθολογία.

Ο κεντρικός σχεδιασμός έχει δύο σκέλη: το εθνικό και το διασυνοριακό.

* Το πρώτο αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα: Στο ένα περιλαμβάνονται αμιγώς αστυνομικές δραστηριότητες με αιχμή τις υπηρεσίες αντιτράφικινγκ που έχουν συσταθεί στις αστυνομικές διευθύνσεις Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

* Στο άλλο σκέλος περιλαμβάνονται οι σύντονες δραστηριότητες άλλων εμπλεκόμενων φορέων, όπως τα υπουργεία (Εσωτερικών, Εξωτερικών, Υγείας, Κοινωνικής Απασχόλησης, Οικονομικών), οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι πρεσβείες, τα κέντρα φιλοξενίας και διάφοροι διεθνείς οργανισμοί. Στο σκέλος αυτό

οικοδομείται ένα μοντέλο αυτόματου διυπηρεσιακού συντονισμού, ο οποίος θα δοκιμαστεί με ασκήσεις, τόσο επί χάρτου όσο και σε πραγματικές συνθήκες.

Αντιμετώπιση υποθέσεων

Τα σενάρια των ασκήσεων είναι πολύπλοκα και περιλαμβάνουν το σύνολο των προβλημάτων που έχουν έως τώρα καταγραφεί σε υποθέσεις «τράφικινγκ», οι οποίες έχουν αντιμετωπιστεί σε τοπικό επίπεδο.

Εκτός από το πρώτο σκέλος, του Εθνικού Σχεδίου, για το οποίο εργάζεται επιτροπή εμπειρογνομόνων που έχει συσταθεί από το 2004, αναπτύσσεται και το δεύτερο σκέλος, το Διασυνοριακό Σχέδιο. Σ' αυτό μετέχουν: Ελλάδα, Βουλγαρία, Αλβανία, Μολδαβία, Ρουμανία, Σκόπια, Σερβία, Μαυροβούνιο, Αυστρία, Κύπρος, Ουκρανία, Γαλλία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ρωσία, Γερμανία, Φιλανδία -και ίσως η Τουρκία.

Μετέχουν επίσης οργανισμοί όπως οι Κομισιόν, Γιουροπόλ, Γιουροτζάστ, Ιντερπόλ, Φροντέκ και το Σύμφωνο Σταθερότητας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SECI) ως παρατηρητής.

Αυτές οι 17 χώρες συγκροτούν τα εθνικά τους σχέδια και ορίζουν τους συνδέσμους επαφής μέσω των οποίων θα υλοποιούνται χωρίς χρονοβόρες διαδικασίες και γραφειοκρατία οι διασυνοριακές επιχειρήσεις αναλόγως των δεδομένων που θα προκύπτουν από τον χειρισμό και την έρευνα μιας υπόθεσης. Βασικός στόχος είναι να σπάσουν οι κρίκοι της αλυσίδας διακίνησης γυναικών ή παιδιών σ' όλες τις εμπλεκόμενες χώρες.

Τον προσεχή Φεβρουάριο και τον Μάρτιο έχουν προγραμματιστεί ασκήσεις τόσο σε εθνικό όσο και διασυνοριακό επίπεδο, ενώ τον Μάρτιο θα πραγματοποιηθεί μια ευρεία διασυνοριακή επιχείρηση.

Συσχετισμοί ισχύος

Η νομικός Μαρίνα Μειδάνη αντιμετωπίζει το φαινόμενο της βίας εις βάρος των γυναικών στις υποθέσεις Οικογενειακού Δικαίου με τις οποίες ασχολείται. Της ζητήσαμε να μας μιλήσει για τη σημερινή εικόνα του κοινωνικού αυτού προβλήματος, όπως προκύπτει και από την προσωπική της εμπειρία στη νομική εκπροσώπηση γυναικών που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία.

Μαρίνα Μειδάνη: Εκείνο που θα ήθελα να σημειώσω είναι ότι οι γυναίκες νιώθουν πλέον περισσότερο έτοιμες να ξεστομίσουν το «απίστευτο μυστικό», ότι ευκολότερα αξιολογούν αυτό που τους συμβαίνει ως πρόβλημα, ως κοινωνικό φαινόμενο. Θα έλεγα ότι υπάρχει στις ημέρες μας μια υποτυπώδης συνειδητοποίηση. Δεν είναι λίγο. Πρόκειται για μια διαδικασία που έχει πολύ δρόμο πίσω της.

ΕΡ.: Έχει γίνει κοινά αποδεκτό ότι οι δράστες δεν έχουν κάποια ειδικά χαρακτηριστικά (κοινωνικά, μορφωτικά, ηλικιακά κ.ο.κ.). Η διαπίστωση αυτή συμφωνεί με το δείγμα σας;

ΑΠ.: Απολύτως. Εκείνο ωστόσο που είναι χρήσιμο να ειπωθεί είναι πως σε συγκεκριμένες περιόδους, σε πολύ ειδικές συγκυρίες, εμφανίζεται μεγαλύτερη προσέλευση γυναικών που θέλουν να δώσουν ένα τέλος στο πρόβλημα. Όταν, παραδείγματος χάριν, ήταν σε εξέλιξη η υπόθεση του χρηματιστηρίου, τα περιστατικά παρουσίασαν αίφνης μια ιδιαίτερη πύκνωση. Καθώς σε κάθε περίπτωση, αφού ακούσω τις περιγραφές της κακοποίησης, προσπαθώ να αντιληφθώ τι ακριβώς συμβαίνει, έφτανα πολύ σύντομα σε ένα οικονομικό ζήτημα: ο σύζυγος είχε χάσει λεφτά στο χρηματιστήριο και οι οικογενειακές οικονομίες είχαν εξανεμιστεί. Σήμερα,

που παρατηρείται ένα νέο κύμα, έχουμε και πάλι ένα οικονομικό υπόβαθρο, μολονότι η κακοποίηση είναι μακρόχρονη και δεν συμπίπτει με την οικονομική κρίση. Αλλά στην κρίση παρατηρείται έξαρση και οι γυναίκες αποφασίζουν πιο εύκολα να δημοσιοποιήσουν το πρόβλημα. Τότε ήταν το χρηματιστήριο, τώρα είναι η υπερχρέωση από κάρτες και δάνεια. Τα τρέχοντα περιστατικά με τα οποία ασχολούμαι έχουν ένα δάνειο από κάτω.

ΕΡ.: Όπως και να έχει, οι γυναίκες λένε σήμερα πολύ πιο εύκολα «φτάνει πια»;

ΑΠ.: Αν κρίνω από το δείγμα μου, η απάντηση είναι καταφατική. Σήμερα οι γυναίκες νιώθουν ότι υπάρχει μεγαλύτερη ανταπόκριση στο αίτημά τους, ότι μπορούν να απευθυνθούν κάπου όπου θα ακουστούν είτε πρόκειται για καταφύγιο είτε για δικηγόρο κ.ο.κ. Έχουν ν' αρχίσουν από κάπου. Κι αυτό γιατί ό,τι τους συμβαίνει είναι φαινόμενο χαρακτηρισμένο, αναγνωρισμένο κοινωνικά, για το οποίο έχουν ακούσει στην τηλεόραση ή έχουν διαβάσει στις εφημερίδες. Ξέρουν ότι με το πρόβλημα ασχολούνται κάποιες μη κυβερνητικές οργανώσεις, κοινωνικές υπηρεσίες ή δήμοι.

ΕΡ.: Υποστηρίζεται ότι το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας εις βάρος των γυναικών παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αύξηση. Ποια είναι η εντύπωσή σας;

ΑΠ.: Δεν το πιστεύω. Απλώς τώρα γίνεται αντιληπτό ως κοινωνικό πρόβλημα. Και στιγματίζεται ως βία κατά των γυναικών. Ίσως όχι πάντοτε με την ορολογία αυτή, αλλά πάντως κανείς πια δεν αμφισβητεί την ύπαρξή του και δεν το εκλαμβάνει ως μια δυσάρεστη αλλά λίγο πολύ αναμενόμενη συμπεριφορά.

ΕΡ.: Παρατηρείτε, επομένως, μια βελτίωση.

ΑΠ.: Πολύ μεγάλη. Εκείνο που ακόμη εκκρεμεί είναι να μάθουν οι γυναίκες τα δικαιώματά τους. Δεν είναι δυνατόν να με ρωτάει μια γυναίκα 35 ετών αν έχει δικαίωμα να βγει για καφέ με μια φίλη της, αδιαφορώντας για το γεγονός ότι ο άντρας της -που την κακοποιεί- της τηλεφωνεί διαρκώς στο κινητό για να

ξέρει ανά πάσα στιγμή πού βρίσκεται. Είναι αλήθεια ότι για να φτάσει μια γυναίκα στο δικηγόρο ή να σηκώσει το τηλέφωνο μιας γραμμής SOS ή του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας έχει ήδη διανύσει πολύ δρόμο. Απομένει ωστόσο μακρύς ακόμη δρόμος μέχρις ότου μπορέσει να καταφύγει σε νομικοδικαστικές ενέργειες και να νιώσει ότι αυτά που κάνει τα δικαιούται. Ότι πρόκειται για κινήσεις που προβλέπονται από το νόμο, ότι δηλαδή είναι η ίδια υποκείμενο δικαιωμάτων, ότι με μια λέξη είναι πολίτης. Στο θέμα αυτό πολύ συχνά οι γυναίκες χρειάζονται ενίσχυση, ψυχολογική στήριξη ή κάποιον που θα τους μιλήσει για τα δικαιώματά τους μέσα από μερικά απλά μαθήματα αγωγής του πολίτη, για την ακρίβεια της πολιτίδος. Μου τυχαίνει να μιλώ για τα ζητήματα αυτά τόσο με τις ίδιες τις γυναίκες όσο και με τους αδελφούς τους - γιατί σε πολλές περιπτώσεις η γυναίκα συνοδεύεται και υποστηρίζεται από τον αδελφό της.

ΕΡ.: Έχετε αντιδράσεις από τους άντρες των γυναικών που καταφεύγουν στη βοήθειά σας;

ΑΠ.: Σε ορισμένες περιπτώσεις έχω παρατηρήσει μια τάση να με προσεταιριστούν, σαν να θεωρούν αυτονόητο ότι δεν μπορεί παρά να είμαι μαζί τους. Ο σύζυγος μιας καθηγήτριας πανεπιστημίου, γιατρός ο ίδιος, μου πρότεινε να βαφτίσω το μικρότερο παιδί τους. Είναι σαν να μου ζητούν να αναγνωρίσω το δικαίωμά τους να κακοποιούν τη γυναίκα τους. Δεν γίνεται να είμαι με κάποια που τρώει ξύλο, αλλά με εκείνον που τη συνεφέρνει, τη σωφρονίζει. Γιατί ως επί το πλείστον θεωρούν ότι δικαιούνται να το κάνουν. Κι όχι μόνον αυτό, αλλά σε μεγάλο βαθμό και για μεγάλο διάστημα έχουν πείσει κι εκείνες ότι το δικαιούνται.

ΕΡ.: Και τι γίνεται όταν τελειώνει η νομική/δικαστική αντιμετώπιση της υπόθεσης;

ΑΠ.: Τα πράγματα δεν είναι πάντοτε απλά. Σε ένα πρόσφατο περιστατικό, ο άντρας συνέχισε να παρενοχλεί τη γυναίκα και μετά τη διάσταση. Ύστερα από ένα διάστημα που έμεινε στη μητέρα της, η γυναίκα εγκαταστάθηκε με τα παιδιά σε δικό της σπίτι. Το βράδυ των γενεθλίων της, κι ενώ είχαν φύγει οι φίλοι της, ο πρώην άντρας της εμφανίστηκε και την κακοποίησε την ώρα που τα παιδιά κοιμόνταν. Η γυναίκα πήγε στο νοσοκομείο για να διαπιστωθεί ο ξυλοδαρμός και μετά υπέβαλε μήνυση. Εκείνο που έχει σημασία σε κάθε περίπτωση είναι να γίνει προσπάθεια ώστε να

συγκεντρωθεί το αποδεικτικό υλικό που θα βοηθήσει στη στοιχειοθέτηση της υπόθεσης. Και στο σημείο αυτό όλοι οι εμπλεκόμενοι -γιατροί, νοσοκομεία, προνοιακοί φορείς, ομάδες στήριξης- πρέπει να είναι εξαιρετικά προσεκτικοί. Τα αποτυπώματα που αφήνουν αυτές οι ιστορίες πρέπει να μπορούν να ανιχνευτούν.

ΕΡ.: Μιλήστε μας για κάποιο περιστατικό που σας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση.

ΑΠ.: Πρόκειται για μια γυναίκα που γνώρισε τον άντρα της πολύ νέα, όταν ήταν φοιτήτρια. Η κοπέλα έμεινε έγκυος, παντρεύτηκαν κι εκείνη εγκατέλειψε τις σπουδές της. Ακολούθησαν άλλα δύο παιδιά. Πριν από κάποια χρόνια η γυναίκα έχασε το φως της. Το πρόβλημα άρχισε από το ένα μάτι, χειρουργήθηκε, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Αιτία της τύφλωσης, η κακοποίηση. Τη χτυπούσε στο πρόσωπο, γι' αυτό και έχει πρόβλημα και στα δόντια και στα αφτιά. Τριάντα χρόνια γάμος, τριάντα χρόνια κακοποίηση. Κυρίως της ίδιας, αλλά και των παιδιών. Όχι διαμιάς. Αλλά επαναλαμβανόμενη κακοποίηση, που κάποια στιγμή οδήγησε στην τύφλωση. Συνέχισε να την χτυπά στο πρόσωπο και ως τυφλή. Ο άνθρωπος αυτός κατέχει υψηλή κοινωνική θέση, αυτό που ονομάζω «επάγγελμα γοήτρου και κύρους».

ΕΡ.: Πού οφείλεται εντέλει η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών;

ΑΠ.: Θα έλεγα ότι η οικογένεια είναι ένα πλαίσιο συσχετισμού ισχύος. Η βία που υφίστανται οι γυναίκες σχετίζεται με τον συγκεκριμένο συσχετισμό. Όσο περνάει ο καιρός και αλλάζουν οι συνθήκες, αποδεικνύεται ότι και οι γυναίκες, όταν βρεθούν σε θέση εξουσίας, συμπεριφέρονται αντιστοίχως. Αρκεί να θυμηθούμε τις φωτογραφίες από το Αμπου Γκράμπ. Εκτός κι αν υποστηρίζουμε ότι από τη φύση τους οι γυναίκες είναι παθητικές και οι άνδρες βίαιοι. Ακούω συχνά από φοιτητές και φοιτήτριες στο πανεπιστήμιο ότι πηγή αυτής της ανισότητας είναι η σωματική δύναμη των ανδρών. Προσπαθώντας να τους εξηγήσω ότι πρόκειται για κάτι διαφορετικό, τους ζητώ να φανταστούν τον Κώστα Σημίτη και την Ντόρα Μπακογιάννη να παλεύουν. Όπως και να έχει, οι ενδοοικογενειακές σχέσεις περιλαμβάνουν και πρόσωπα εκτός των δύο συζύγων. Γι' αυτό, ένας νόμος για την ενδοοικογενειακή βία πιστεύω ότι πρέπει να αντιμετωπίζει με ευρύτητα το πρόβλημα. Σε μια οικογένεια μπορεί να κακοποιείται και η πεθερά, για παράδειγμα, ή και ο πεθερός που έχει άνοια και ενοχλεί. Να γίνεται ειδική μνεία στη βία κατά των

γυναικών, αλλά να λαμβάνεται υπόψη ολόκληρο το πλέγμα των ενδοοικογενειακών σχέσεων όπως αποτυπώνονται στον σημερινό συσχετισμό ισχύος μεταξύ των φύλων. Θα μπορούσε ακόμη να χρησιμοποιηθεί ο χαρακτηρισμός του ευάλωτου ατόμου, όπως γίνεται με το τράφικινγκ.

Πιστεύω ότι ιδιαίτερη έμφαση στη βία κατά των γυναικών πρέπει να δοθεί στην εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου, όπου εξηγείται και το σκεπτικό βάσει του οποίου συντάσσεται το νομοθέτημα, καθώς και στη συζήτηση που θα προηγηθεί της ψήφισής του στη Βουλή.

Δύο φορές θύματα οι γυναίκες

Του ΝΙΚΟΛΑ ΒΟΥΛΕΛΗΣ

Ένα θέμα ταμπού στην παλαιστινιακή κοινωνία, κρυμμένο για χρόνια κάτω από τη σκληρή πολιτική πραγματικότητα, αρχίζει να αναδεικνύεται στη δημόσια σφαίρα.

Η βία κατά των γυναικών είναι συνηθισμένο φαινόμενο, σύμφωνα με εκθέσεις διεθνών οργανισμών που αποκαλύπτουν ότι πάνω από το ένα τρίτο των παλαιστίνιων γυναικών υφίστανται φυσική βία μέσα στην οικογένεια.

Οι Παλαιστίνιοι πανηγύρισαν για τη συμφωνία στη Μέκκα, αλλά η ισραηλινή αδιαλλαξία τους έκοψε τη χαρά στη μέση.

*Οι διαθέσιμοι αριθμοί είναι πολύ κατώτεροι από τα πραγματικά στοιχεία, όπως τονίζουν Παλαιστίνιες από οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, αλλά οι γυναίκες δεν μπορούν να μιλήσουν και τόσο εύκολα για αυτή τη μορφή βίας στην παλαιστινιακή κοινωνία.

Ανεξάρτητα από την επιρροή της Χαμάς στην καθημερινή ζωή -κάτι που είναι εμφανές με την αυστηρότερη εφαρμογή υποτιθέμενων ισλαμικών κανόνων- η βία κατά των γυναικών ξεπερνά τις πολιτικές διενέξεις. Η στοιχειώδης λειτουργία οργανωμένης δικαιοσύνης και κυρίως ο φόβος τους να προσφύγουν σε αυτήν επιδεινώνει την κατάστασή τους.

Τα θύματα της εσωτερικής οικογενειακής βίας στρέφονται συνήθως στις πολιτικές οργανώσεις. Τοπικοί ηγέτες της Χαμάς, της Φάταχ και άλλων οργανώσεων αναλαμβάνουν να μεσολαβήσουν για την επίλυση των προβλημάτων. Η ισραηλινή κατοχή και η αφόρητη καθημερινή ζωή στα παλαιστινιακά εδάφη ευθύνονται κυρίως για την οικογενειακή βία. Η πίεση την οποία

Παλαιστίνιες και Ισραηλινές είναι ίσες μόνο στην καταπίεση που υφίστανται.

υφίσταται η κοινωνία είναι τεράστια και όσοι παρακολουθούν το φαινόμενο τονίζουν ότι μία από τις κυριότερες αιτίες είναι οι ταπεινώσεις που υφίστανται οι Παλαιστίνιοι από την ισραηλινή κατοχή, μαζί με την ογκούμενη ανεργία.

*Αλλά και στο ίδιο το Ισραήλ, έστω σε μικρότερο βαθμό, οι οικονομικές δυσκολίες και η ανοιχτή σύγκρουση με τους Παλαιστίνιους επιδρούν αρνητικά στην κατάσταση των γυναικών. Περίπου το 20% των ισραηλινών γυναικών είναι θύματα φυσικής ή σεξουαλικής βίας.

Η ισραηλινή κοινωνία είναι «πατριαρχική, ανδροκρατική και μιλιταριστική», τονίζει η Ζαχαβά Γκαλ-Ον, βουλευτής του αριστερού κόμματος Μερέτζ. Οι οικονομικές δυσκολίες, καθώς το ένα τέταρτο των Ισραηλινών ζουν κάτω από το επίπεδο της φτώχειας, η πολιτική αστάθεια και οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις δημιουργούν μια ένταση, τις συνέπειες της οποίας υφίστανται συχνά οι γυναίκες.

*Είναι ένα από τα ελάχιστα ίσως σημεία όπου η μοίρα των γυναικών στις δύο πλευρές της σύγκρουσης είναι ίδια.